

๗
๕๐๑

รายงานการศึกษา

ของ

กระทรวงธรรมการ

ประจำปี ที่ ๒๒

พทศักราช ๒๔๗๒

พิมพ์ที่โรงเรียนช่างพิมพ์ วิทยาลัยวิชา
พิมพ์ที่โรงเรียนช่างพิมพ์ วิทยาลัยวิชา

๑๔๙๔๒ ค.๑
เลขเรียกหนังสือ ๑๓๗๐ ๒๕๒๖

๐๑๑๔๙๔๒ - ๑๔๙๔๓

๐๑๓๗๐

๐๑๓๗๐

๐๑๓๗๐

๐๑/๑๓๗๐

๐๑

รายงานการศึกษา

ของ

กระทรวงธรรมการ

ประจำปี ๒๖

พุทธศักราช ๒๔๗๖

พิมพ์ที่โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช

วันที่

เลขทะเบียน ๑๑๔๙๔๒ ค.๑

เลขเรียกหนังสือ ๐๑๓๗๐ ๐๑๓๗๐

_____	วันที่
_____	เดือนปี
_____	ชื่อผู้ยืม

สารบัญ

ภาค ๑	การงานที่กระทรวงธรรมการได้กระทำโดยสังเขป	หน้า	๓
ภาค ๒	สังเขปรายงานการศึกษาของกระทรวงธรรมการ	หน้า	๔๓

ภาค ๑

การงานที่กระทรวงธรรมการได้กระทำโดยสังเขป

ใน พ.ศ. ๒๔๗๖

กิจการทั่วไป

กระทรวงธรรมการได้เริ่มใช้แผนการศึกษาชาติใหม่ ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราไว้แต่วันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ และได้มีคำอธิบายให้จัดชั้นศึกษา ณ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ด้วย ตามแผนใหม่ประโยชน์ประมัตถ์หญิงและชายมี ๖ ชั้นเท่ากัน รวมทั้งชั้นเตรียมประถมเดิมด้วย เป็นประถมสามัญ ๔ ชั้น และประถมวิสามัญ ๒ ชั้น นักเรียนคนใดมีทุนทรัพย์หรือมีสติปัญญาดี ก็ขึ้นเรียนต่อในมัธยมตอนต้นเมื่อได้ประถมปีที่ ๔ แล้ว นอกนั้นควรเรียนประถมปีที่ ๕ และที่ ๖ เพื่อจะได้มีวิชาฝึกหัดทั่วไป มัธยมแบ่งเป็น ๒ ตอน เรียกว่ามัธยมต้น และมัธยมปลาย ตอนหนึ่งมี ๔ ชั้น เท่ากันทั้งหญิงและชาย เมื่อเรียนจบมัธยมต้น คือ มัธยมปีที่ ๔ แล้ว ขึ้นเรียนต่ออย่างสามัญศึกษา คือมัธยมปลายได้ทั้งหนึ่ง หรือต่อทางวิสามัญศึกษา คือมัธยมวิสามัญแผนกต่าง ๆ ได้อีกทางหนึ่ง ออกศึกษาได้แก่มหาวิทยาลัย รับช่วงจากมัธยมปลายสามัญ แผนกภาษาและวิทยาศาสตร์

กรมวิชาธิการได้ยุบลงเป็นกองในกรมศึกษาธิการ เรียกว่ากองวิชาการ และได้มีกรมพลศึกษาขึ้นอีกกรมหนึ่ง รับเอากองแพทย์ สหามายโรงเรียน กับมีกองการลูกเสือ กองอนุสภากาชาด กองพลศึกษา และกองกีฬาเพิ่มขึ้นในกรมพลศึกษาไป จัดทำต่อไป

เนื่องด้วยมีพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ กระทรวงธรรมการจึงให้ยุบกองมณฑลเสวย และโอนการงานไปขึ้นกับจังหวัดเจ้าของท้องที่ เว้นแต่โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมในวัด โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมประจำภาคใต้ และโรงเรียนฝึกหัดครูประถมพระราชวังสนามจันทร์ ให้ขึ้นกองวิสามัญ กรมศึกษาธิการ ตามเดิม

งานที่สภาศึกษาได้กระทำไป

ในศกนี้สภาศึกษาได้วางแผนปฏิบัติ ส่วน วิสามัญศึกษา ซึ่งควร เริ่มต้น ที่ คือทั้งโรงเรียนฝึกหัดครู ประถมกลีกรรม ประจำภาคขึ้น ภาคละโรงเรียน รวม เป็น สามตัวกันเพิ่มภาคใต้และภาคเหนือขึ้นอีก แทนที่จะตั้งโรงเรียนครู มลกลีกรรมขึ้นเพราะจะได้ไม่เป็นภาระเปลืองเงิน และจะได้ครู ที่มีความรู้ดี ๆ ไปสอนนักเรียนตามโรงเรียนวิสามัญประจำอำเภอเท่าที่ตองการ และจัดตั้งโรงเรียนวิชาวิสามัญศึกษาขึ้นอีกหลายโรงเรียน เท่าที่มีทุนจะจัดได้ เช่นโรงเรียนช่างก่อสร้าง ช่างตัดเสื้อ ช่างพิมพ์ ช่างเหล็ก การเรือน และนาฏกรรมศาสตร์ เป็นต้น แต่น่าเสียดายที่ไม่มีเงินจะจัดตั้งโรงเรียน มัธยมตอนต้นตามอำเภอต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อได้เตรียมการงานไว้เสร็จแล้ว

ส่วน พาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็แนะนำว่าควรมี คณะวิชาปริญญา ทั้งนี้ แพทยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะและรัฐศาสตร์ ส่วนการสอนแผนกอื่น ๆ นั้น ควร จัดเป็นชั้น ประกาศนียบัตรไป กับแนะนำให้คณะวิศวกรรมศาสตร์ จ้างศาสตราจารย์ต่างประเทศ คือ ศาสตราจารย์ เคืองกล และ ศาสตราจารย์ วิศวกรรมไฟฟ้า และแนะนำให้ขยายโรงงานและหอพักของอีกบางอย่าง

สภามหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับของกระทรวงธรรมการ และเป็นผู้นำการงานศึกษาให้แก่กระทรวงธรรมการ ด้วย

สภาศึกษาไม่ได้มีการประชุมอีกตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นต้น

การอบรมครู

วิชาครู เป็น วิชาเทคนิค ผู้ที่จะเป็นครู ก็จำเป็นต้องได้รับความอบรมมาจากโรงเรียนฝึกหัดครู หรือโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ของมหาวิทยาลัย และนอกจากนั้น ครูทุกคนจะต้องหมั่นศึกษาวิชาความรู้ของตนให้เจริญยิ่งขึ้นทุกที เพราะครู ประกาศนียบัตรครู มล (ป.) จะต้องสอนชั้นประถมศึกษาได้ทุกวิชา นอกจากวิชาพิเศษบางวิชา ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่หนึ่งจนถึงประถมปีที่หก ครูสอนชั้นประถมคำ ๆ ทั่วไปจะต้องเป็น สตรี โดยมาก และครู ประกาศนียบัตรครู ประถม (ป.ป.) จะต้องสอนชั้นมัธยมตอนต้นได้ทุกชั้นและทุกวิชา นอกจากวิชาพิเศษบางวิชาและจะไม่เป็นครู ประจำชั้นชั้น ประถม ส่วนครู ประกาศนียบัตรครู

มัธยม (ป.ม.) และ ครู ปรินญาไท ประกาศนียบัตร ครู ชั้นต่ำ หรือชั้นสูง ด้วย หรือครู
เอกม (ป.อ.) ก็จะทำให้เช่นเดียวกันในชั้นมัธยมปลาย เท่านั้นในแผนกวิชาของ คน หลัก
นี้ประเทศต่าง ๆ ถือเป็นเกณฑ์อยู่แล้ว และ ประเทศสยามก็ จะต้องทำเช่นเดียวกันในไม่ช้า
โดย เหตุฉะนี้ครูต่าง ๆ จึงได้พยายามเล่าเรียนฝึกฝนตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์
ของ ตนและ ของ ประเทศชาติ ด้วย มิฉะนั้นจะ ตก อยู่ในฐานะ หย่อน ความ สามารถ ซึ่งทาง
ราชการไม่พึงประสงค์

สามัคยาจารย์ สมาคม และ กรมศึกษาธิการ ได้จัดให้มี ป่าปลูกดาวิชาชุก อยู่แล้ว เพื่อ
เปิดโอกาส ให้ ครู ข้าราชการตัวเอง ได้ตาม กฎเกณฑ์ที่กระทรวงธรรมการ วาง ไว้ ในเวลานี้โดยไม่มี
ต้องลาออกจาก ตำแหน่งหน้าที่ไป เข้าโรงเรียนฝึกหัดครู ในเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อ แต่เมื่อถึง
สมัย การ ศึกษาทำเนิรเข้ารูปก็แล้ว การเรียนวิชาชุกเช่นนี้ก็จะไม่มี เพราะเวลาเรียน
ไม่เพียงพอประการหนึ่ง และครูไม่มีเวลาพอที่จะแยกเวลาไปเรียนโดยต้องปฏิบัติหน้าที่
ของ ตนและ ฝึกฝนตนเองให้ทันสมัยในวิชาชุกของ ตนอีก ประการหนึ่ง และครู ประกาศนียบัตร
ต่าง ๆ จะมีอยู่พร้อมมูล ถ้าวิชาความรู้ ความสามารถและการปฏิบัติหน้าที่ของ ครู คนใด
ไม่เพียงพอชุก ครู คนนั้นก็ จะทำการงานของ ประเทศชาติไม่ได้ สมดัง ความมุ่งหมาย ผู้
อื่นที่มี ความรู้ และ ความสามารถดีกว่าก็จะเข้ามาแทน หรือถ้าครู คนนั้นต้องการ จะเรียน
วิทยฐานะ ของ ตนก็จะต้องออกไป เรียนต่อที่โรงเรียนฝึกหัดครู หรือมหาวิทยาลัย เมื่อได้แล้ว
จึงกลับมาขอสมัคร ทำงานต่อไป ในเวลานี้ ครู ป.ม. หลายคนได้ลาออกไปเรียนต่อที่
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อรับปริญญาและ ประกาศนียบัตร ครู เอกม (ป.อ.)

การไปฟังคำแนะนำและไปฟัง ป่าปลูกดาวิเศษของครู ได้เคยกระทำกันแล้วที่สามัค
ยาจารย์สมาคม และเวลานี้ก็ยัง คง มีอยู่เสมอ

ในส่วนภูมิภาค ได้มีการ ขบรมครู กันบ้างบางจังหวัดบางอำเภอ โดยความเอา
ใจใส่ของเจ้าหน้าที่ ถ้าได้จัดทำกันทุก ๆ จังหวัดบ้างครั้งจะเป็นประโยชน์ เพราะ เป็น
การช่วยเหลือครู ที่มีความรู้ อ่อน ผู้ที่จัดทำขึ้นสมควร จะได้รับความ ยกย่องและ ชมเชย
ตามความพยายาม มากน้อย กรมศึกษาธิการ จะได้วางหลักไว้กว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทาง
ปฏิบัติต่อไป หรือเมื่อมีความประสงค์อย่างไร ก็จะต้องให้ เจ้าหน้าที่ตามหัว เมืองทราบ

การ ขบรมครู ประชาบาล ที่ทำร่วมกันที่จังหวัด มี ๗ จังหวัด คือ—

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
จังหวัดปรา จีนบุรี โรง ทหารเก่า ทำ บลคลองวี	๑ สิงหาคม — ๓๑ สิงหาคม (๒๓ วัน)	ภาษาไทย วิชาคร ุฑิตวิทยา ความรู้เรื่องเมือง ไทย อนามัย กสิกรรม	๗ ๒	๑๒๖	๖๖	๕๐	ไม่สอบ ๑๖ คน, กรม เกษตรได้ส่งเจ้าหน้าที่มา แสดงป่าปลูกแล้วเรื่องของ กันหนองกระตึกที่ตรงข้าม ท้าย ค่าใช้จ่าย ๗๖.๒๕ บาท ผู้ เรียนต้องเสียค่าอาหาร เอง, ๗ วันแรก หญิง เรียนการผสม ชายเรียน วิชาปลูกเสื่อ ใช้เงินอุดหนุนการศึกษ ๓๘๓.๐๐ บาท ผู้เรียนได้ เบี้ยเลี้ยง
จังหวัดนนท บุรี โรงเรียน สตรีประจำ จังหวัด	๑ กันยายน — ๘ กันยายน (๘ วัน)	วิชาคร งานธรรมาของ ครู บรรยา การปลูกเสื่อ การอนุสสาทา ชาติ การกีฬา	๓๗	๑๗๕	๓๓	๑๓๗	ใช้เงินอุดหนุนการศึกษ ๓๘๓.๐๐ บาท ผู้เรียนได้ เบี้ยเลี้ยง
จังหวัดชุมพร ค่ายชั่วคราว	๕ กันยายน — ๕ ตุลาคม (๓๐ วัน)	วิชาคร วิชาปลูกเสื่อ การอนุสสาทา ชาติ พลศึกษา การทำสวน ความรู้เรื่องเมือง ไทย	๒๔	๓๐๗	—	—	อบรมหนักไปทางปลูกเสื่อ อย่างอ้อยค่ายพักแรม การ ใช้จ่ายในการอบรม ค่า พาหนะผู้มาอบรมออก เว้นแต่ครู อำเภอสระใคร ๒ คน ซึ่งอยู่ไกล, กอง กลางออกให้ค่าอาหาร กองกลางออกให้ครูหนึ่ง

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
จังหวัดอุดรธานี วิทยาลัย โรงเรียนประจำ จังหวัด	๒๓ ธันว — ๓ มกร (๓๕ วัน)	พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา รัฐธรรมนูญ สยาม วิชาครู งานธุรการของ ครู ภาษาไทย อนุสสาวาท การเล่นของเด็ก เลื้อย วิชาชีพของ ระเบียบแถว รัฐธรรมนูญ	๑๗	๓๔๗	๗๓	๕๕	๗.๕๐ บาท ค่าใช้สอย ของ กลาง ออก ๔๗๕.๒๐ บาท ใช้เงินช่วยการศึกษาประ ชาบาล ๕๓๗.๕๐ บาท ๗๒ ที่มาเรียนไม่ต้องเสียค่า อาหาร
จังหวัดชลบุรี โรงเรียน ชล ราษฎรอำรุง	๒๓ ธันว — ๗ มกร (๓๗ วัน)	วิชาครู จิตวิทยา งานธุรการของ ครู ศึกษาและอนา มัย การอนุสสาวาท ชาติ กสิกรรม	๗	๓๒๔	เอก ๓ โท ๑๗ ตรี ๔๕ จิตวา ๕๗	๒	วันที่ ๕-๗ มกร เดินทาง มากรุงเทพฯ และกลับ ใช้เงินช่วยการศึกษาประ ชาบาล ๔๓๐.๗๗ บาท ค่า พาหนะและค่าอาหาร ผู้ เรียนออกเอง

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
จังหวัดสมุทร ปราการ โรง เรียน ประชา ชาติ ตำบล บางเมือง “เยี่ยมเกษ สุวรรณ”	๒๓ ธันว — ๓๓ ธันว (๑๑ วัน)	พระราชบัญญัติ ประถมศึกษาและ โรงเรียนราษฎร์ พลศึกษา วิชาลูกเสือ วิชาครู งานธุรการของ ครู รรษา ภาษาไทย คำนวณ สุขวิทยา พระราชบัญญัติ ประถมศึกษาและ โรงเรียนราษฎร์ วิชาลูกเสือ ความรู้เรื่องเมือง ไทย วาทเขียน วิชาครู รรษา ภาษาไทย เลขคณิต ภูมิศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์ สุขวิทยา	๑๓	๔๕	๔๓	๔	ค่าใช้จ่าย ๘๓.๐๘ บาท ผู้ ที่มาเรียนได้ค่าเบี้ยเลี้ยง ครึ่งครึ่ง ครึ่งครึ่ง
จังหวัดเพชร บูรณ์ โรง เรียนชายประ จําจังหวัด	๒๓ ธันว — ๓ มกร (๑๔ วัน)	วิชาครู รรษา ภาษาไทย เลขคณิต ภูมิศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์ สุขวิทยา	๑๓	๑๓๗	๘๔	๑๒	ครูวิทยาลัยที่สอบวิชาครู ไม่ได้มาเรียนด้วยใช้เงิน อุดหนุนการศึกษาประชา ชาติ ๓๘.๐๘ บาท ผู้มา เรียนไม่ต้องเสียค่าอาหาร

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
		การเรือนของคน กสิกรรม วิชาปลูกเสื่อ วิชาอนสภากา ชาศ พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา					

การอบรมครูประจำชาติที่กระทำที่อำเภอ

การอบรมครูประจำชาติที่อำเภอไม่ได้ใช้เงินรัฐบาล ครูต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
อำเภอ เมือง น่าน โรงเรียน ประชาบาล ประจำอำเภอ (ครุเสริมกสิ กร) จ.ว.น่าน	ครั้งที่ ๑ ๕ เมษ — ๑๓ เมษ (๓๐ วัน)	วิชาครู งานธุรการของ ครู วิชาปลูกเสื่อ การทำสวน	๖	๔๖	๔๓	๓	
	ครั้งที่ ๒ ๑๗ กรกฎาคม — ๒๔ กรกฎาคม (๗ วัน)	วิชาครู พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา ระเบียบการเลขน	๖	๓๕	๒๔	๑	

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ไต่	ตก	
อำเภอพาน้อย โรงเรียนประชาบาล ประจำอำเภอ (บำรุงราษฎร์) จ.ว. น่าน	ครั้งที่ ๑ ๕ เมษ — ๓๓ เมษ (๗ วัน)	วิทยฐานะของครู การทำสวน วิชาปลูกเสื่อ วิชาครู งานธุรการของ ครู วิชาปลูกเสื่อ การทำสวน การเลี้ยงสัตว์ การขี้นของ การเขียนปักถักร้อย	๕	๓๘	—	—	
	ครั้งที่ ๒ ๒๓ สิงหาคม — ๓๐ สิงหาคม (๑๐ วัน)	วิชาครู งานธุรการของ ครู เลขคณิต การขี้นของ การปักสาน การทำสวน การเลี้ยงไก่ พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา ข้อบังคับลักษณะ ปกครองลูกเสือ	๖	๓๗	๘	๖	

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ท	ก	
อำเภอ และ โรงเรียนประจำ ตำบลประจำ อำเภอ (ผดุง ไมตรี) จ.ว. น่าน	๑๗ เมษ — ๒๓ เมษ (๗ วัน)	วิชาครู ภาษาไทย เลขคณิต วิทยาศาสตร์ การชั่งชั่ง การทำนา การหักลดกรรม วิชาลูกเสือ วิชาครู	๕	๓๕	๖	๒	
อำเภอวัง โรงเรียนประจำ ตำบล อำเภอ วัง (ปรากฏ ปรากฏ) จ.ว. น่าน	๒๔ ๑๗ เมษ — ๒๕ เมษ (๗ วัน)	วิชาครู ทฤษฎี ภาษาไทย ความรู้เรื่องเมือง ไทย วิชาลูกเสือ ข้อบังคับลักษณะ ปกครองลูกเสือ การทำสวน การชั่งชั่ง พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา	๗	๒๒	—	—	
	๒๔ ๑๑ สิงหาคม — ๒๐ สิงหาคม (๑๐ วัน)	วิชาครู งานวิชาการของ ครู การทำสวน การชั่งชั่ง	๕	๒๓	๑๕	๗	

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
อำเภอขุขันธ์ โรงเรียนประชาบาล อำเภอขุขันธ์ (ผดุงไม่คร.) จ.ว. น่าน	๕ ครั้งที่ ๓ ๑๘ ธันวาคม — ๒๒ ธันวาคม (๕ วัน)	วิชาครู ภาษาไทย การรักชาติ	๕	๘	—	—	ครู ประชาบาล ที่ เป็น ครู ใหญ่โรงเรียนวัด และที่ มิใช่ครู ประกาศนียบัตรมา เรียน โรงเรียน ส. ๓ ร. ๒ คณะ ข้าราชการ อำเภอขุขันธ์ ถวาย อาหารทุก ๆ วัน
	๕ ครั้งที่ ๓ ๒๑ เมษายน — ๒๗ เมษายน (๗ วัน)	วิชาครู งานธุรการของ ครู การขึ้นชื่อ การหักฐาน การทำสวน วิชาลูกเสือเอก— โท ข้อบังคับลักษณะ ปกครองลูกเสือ พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา วิชาครู งานธุรการของ ครู การทำสวน การขึ้นชื่อ	๖	๒๘	—	—	
	๕ ครั้งที่ ๒ ๑๕ สิงหาคม — ๒๖ สิงหาคม (๑๓ วัน)	วิชาครู งานธุรการของ ครู การทำสวน การขึ้นชื่อ วิชาครู งานธุรการของ	๖	๓๖	๖	๘	
อำเภอบ้าน ม่วง โรงเรียน	๒๑ สิงหาคม — ๒๗ สิงหาคม	วิชาครู งานธุรการของ	๓	๑๒	๕	๘	ผู้เรียนเป็นหญิง ๓

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
ประชาชน ประจำอำเภอ จ.ว. น่าน	(๗ วัน)	ครู การทำสวน วิชาปลูกเสื่อโท ของบักบักกษณะ ปกครองลูกเสื่อ พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา					
อำเภอปางปอ ทราโรงเรียน ประจำจังหวัด สิงห์บุรี (สิงห์ วิมลพาท)	๓ เมษายน — ๓๕ เมษายน (๓๒ วัน)	วิชาครู งานวิชาการของ ครู จรรยาและการ สมาคม ภาษาไทย เลขคณิต ประวัติศาสตร์ ความรู้เรื่องเมือง ไทย การเขียน สุขวิทยา การสาธารณสุข วิชาปลูกเสื่อ	๓๓	๔๐	๓๖	๓๔	ไม่ได้สอบทุกอย่าง ๓ คน
อำเภอลำพูน โรงเรียนประจำ วิทยาลัยประจำ	๓๖ กรกฎาคม — ๒๗ กรกฎาคม (๙ วัน)	วิชาครู งานวิชาการของ ครู	๗	๔๙	๒๒	๒๒	อบรมครู ประชาบาล เฉพาะโรงเรียนที่วัดคง ขึ้น มีแต่พระภิกษุสามเณร

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
อำเภอ จ. ว. ลำพูน		เลขคณิต การรักษาคำ การ สวดมนต์ไหว้ พระ และร้องเพลง สรวลเสรวณ พระบาร มี แขนงเลือก					รวม ๓๒ โรงเรียน
อำเภอหนอง หานโรงเรียน ประจำอำเภอ หนองหาน จ.ว. อคร อำเภอเชียง คาน โรงเรียน ประชาบาล ประจำอำเภอ จ.ว. เลย	๑๖ พฤศจิกายน— ๑๕ ธันวาคม (๓๐ วัน) ๑ ธันวาคม — ๒๒ ธันวาคม (๒๒ วัน)	วิชาถักทอ การ ระบายสี วิชาครู บรรณ ภาษาไทย เลขคณิต ความรู้เรื่องเมือง ไทย การกลักรวม การขับร้อง	๑	๑๕	๑๕	—	อบรมแต่ครูสตรี ผู้เรียน ต้องเสียค่าเล่าเรียนคน ละ ๕ บาท เพราะต้อง จ้างครูมาสอน
อำเภอท่าเรือ โรงเรียนประ ชาบาลประจำ อำเภอ (วัด กลาง) จ. ว. นครศรีธรรม	๑๕ ธันวาคม — ๒๖ ธันวาคม (๑๒ วัน)	วิชาครู งานธุรการของ ครู วิชาเลือก การสหกรณ์ พระราชบัญญัติ	๑	๒๔	๑๔	๗	อบรมการอำเภอเป็นผู้สอน และรับเลี้ยงครู ๗ คน

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
อำเภอท่าลี่ โรงเรียนประจำอำเภอท่าลี่ ร.ว. เลข	๑๗ ธันว — ๒๔ ธันว (๗ วัน)	ประถมศึกษา วิชาครู เลขคณิต วิทยา การเขียนเลข	๕	๓๐	—	—	
อำเภอคลอง ศาลาโรงธรรม วัดกลาง คำ บดประโคน ไชย ร.ว. บร รมย์	๑ มกร — ๓๕ มกร (๓๕ วัน)	วิชาครู จรรยา เลขคณิต การปกครองและ รัฐธรรมนูญ การขบรับ การผสม วิชาลูกเสือ	๕	๓๗	๓๐	๗	
อำเภออินทรวร โรงเรียน ประชาบาล ตำบลท่างาม (วัดเฉลิม มาศ) เฉลิม เกียรติภูมิ ร.ว. สิงห์	๑๕ มกร — ๑๓ กุมภ (๓๐ วัน)	วิชาครู เลขคณิต การเขียนอักษร	๒	๓๒	๓๐	๒	อบรมเฉพาะครูสตรีเท่านั้น

การอบรมพิเศษและการอบรมเฉพาะวันในสมัยหนึ่ง

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
เดินทางจาก อำเภอพระลับ จังหวัดขอนแก่น มากรุงเทพมหานคร และไป ปากข้าวสาร	๓ เมษายน — ๑๕ เมษายน (๑๕ วัน)	ไปชม สถานที่ สำคัญ และโบราณ วัตถุ คุกการกฟ้ามหุสพ. คุกโรงพยาบาล คุกโรงเรียน คุกโรงงาน ทำเสื้อ สถานรถไฟ คุกการพิมพ์ เที่ยวตามลำแม่น้ำ ลำคลอง และ ออก ไปปากข้าว	๓	๓๗	—	—	เรียนจากของจริง เป็นวิธี ที่ดีมาก และแพงมาก ต้องใช้รายคนละ ๒๕ บาท จนถึง ๓๕ บาท ครวอำเภอ พระลับ ๑๖ คน ครวอำเภอ ภูเวียง ๓ คน จ.ว. ขอนแก่น
อำเภอปาก พูน จ.ว. พทลง	เมษ—กันย เดือนละ ๒ วัน	วิชาครู งานธุรการของ ครู ภาษาไทย เลขคณิต กลีกรรม การลูกเสือ การอนุรักษ ชาติ การกีฬา	๗	๓๕	—	—	
อำเภอควน ขนุน จ.ว. พทลง	เมษ—กันย เดือนละ ๒ วัน	วิชาครู งานธุรการของ ครู	๗	๔๕	—	—	

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
อำเภอศรียะ จ. ๖. พิบูลย์	เมษ — กันย เดือนละ ๒ วัน	ภาษาไทย เลขคณิต วิชาลูกเสือ วิชาอนุสภาค ชาค กลีกรรม การกีฬา วิชาครู งานธรร การของ ครู ภาษาไทย เลขคณิต การกลีกรรม การลูกเสือ วิชาอนุสภาค ชาค การกีฬา	๑	๑๕	—	—	
อำเภอมายอ จ. ๖. บัคคานี	๑๖ พฤษภาคม — ๓ มิถุนายน รวมสัปดาห์ละ ๓ วัน ๆ ละ ๓ ชั่วโมงตอน กลางวัน (๗ วัน)	วิชาครู ภาษาไทย การเรียง รายงาน เดินทาง	๑	๑๓	—	—	ใช้ฟังวิทย และ อ่านวิชา ต่าง ๆ ให้ฟัง
อำเภอผักไห่	๗ มิถุน —	วิชาครู	๑	๑๕	๒๑	๕	มีครู โรงเรียนรัฐบาล ๒ คน

สถานอบรม	เวลาอบรม	วิชาที่อบรม	ผู้สอน	ผู้เรียน	การสอบ		หมายเหตุ
					ได้	ตก	
โรงเรียน ประ จำอำเภอ(สห อาประชมช) จ.ว. นครศรี อยุธยา	๒๗ กันยายน อบรมเฉพาะ วันพระ (๑๑ วัน)	จรรยา ภาษาไทย เลขคณิต ภูมิศาสตร์ ประวัติ ศาสตร์ สรีระศาสตร์ สุข วิทยา วาทะเขียน การกสิกรรม วิชาเลือก วิชาครู จิตวิทยา พลเมือง ภาษาไทย การเล่นของเด็ก					ครูโรงเรียนราษฎร์ ๓ คน มาเรียน อบรมการอำเภอ เป็นผู้สอน
อำเภอ ยาม โรงเรียนประ จำอำเภอ จ.ว. ปัตตานี	๕ กันยายน — ๒๖ กันยายน (๑๙ วัน) อบรมตอน กลางวัน ๆ ละ ๒ ชั่วโมงครึ่ง		๓	๓๒	—	—	ใช้ฟังวิทย และ อ่านวิชา ต่างๆ ให้ฟัง

จำนวนปาฐกและผู้ฟังปาฐกถาวิชาครูชั้นมัธยม

ณ สำนักราชการยสถาน จังหวัดพระนคร พ.ศ. ๒๔๗๖

ปาฐกถาที่แสดง	เวลาที่แสดงปาฐกถา	ผู้สอน	ผู้เรียน	หมายเหตุ
กริยาบังคับแบบสากล	สัปดาห์ละ ๖ วัน ๆ ละ ๒ ชั่วโมง ๑๖-๑๗ น.	๓	๒๐๐	ผู้สมัครฟังปาฐกถา ในชั้นแรก มีจำนวน

ปารัฐกาที่แสดง	เวลาที่แสดงปารัฐกา	ผู้สอน	ผู้เรียน	หมายเหตุ
หลักการศึกษา	สัปดาห์ละ ๒ วัน ๆ ละ ๓ ชม.ม. ๓๗—๓๘ น.	๑	๓๕๕	มาก แต่ค่อยๆ ไป
ประวัติการศึกษา	สัปดาห์ละ ๒ วัน ๆ ละ ๓ ชม.ม. ๓๗—๓๘ น.	๑	๓๓๘	จำนวน คน น้อย ลง คงมีราว ๒๐—๓๐ คน เท่านั้น การสอบไล่
ภูมิศาสตร์	สัปดาห์ละ ๒ วัน ๆ ละ ๓ ชม.ม. ๓๖—๓๗ น. และ ๓๗—๓๘ น.	๑	๘๐	งบุคคลสอบไล่วิชา ชก ผู้ที่ไม่ไปฟัง
จิตวิทยา	สัปดาห์ละ ๒ วัน ๆ ละ ๓ ชม.ม. ๓๖—๓๗ น. และ ๓๗—๓๘ น.	๑	๓๕๕	ปารัฐกาสมัคร สอบ ไล่ก็มี
สุขวิทยา	สัปดาห์ละ ๒ วัน ๆ ละ ๓ ชม.ม. ๓๖—๓๗ น. และ ๓๗—๓๘ น.	๑	๓๕๖	
เศรษฐกิจวิทยา	สัปดาห์ละ ๒ วัน ๆ ละ ๓ ชม.ม. ๓๖—๓๗ น. และ ๓๗—๓๘ น.	๑	๗๘	

ผู้ที่ได้ประกาศนียบัตร พ.ศ. ๒๔๗๖

ประกาศนียบัตรและอักษร ย่อของประกาศนียบัตร	เพศ	ได้ช่วยการสอบ		ได้ช่วยเกณฑ์อนันต์		รวม	หมายเหตุ
		ประจำ บู	วิชา ชก	สอบแต่ วิชาคร บู เท่านั้น	ไม่ต้อง สอบอะไร เลย		
ประกาศนียบัตรครุ มล. ป.	ชาย	๖๒๕	—	๔๓	—	๖๖๘	
„ „	หญิง	๓๕	—	๓	—	๓๖	
„ พ *	ช.	—	—	๓๖๘	—	๓๖๘	
„ „ *	ญ.	—	—	—	—	—	
„ ครุประถม ป.ป.	ช.	๕๓	๓๔	๓	๘๓	๓๗๘	
„ „	ญ.	—	๒	—	๕	๗	

ประกาศนียบัตรและอักษร ย่อของประกาศนียบัตร	เพศ	ได้ช่วยการสอบ		ได้ช่วยเกณฑ์อนุมัติ		รวม	หมายเหตุ
		ประจำ ปี	วิชา ชุดที่ ๑	สอบแต่ วิชาครู เท่านั้น	ไม่ข้อ สอบอะไร เลย		
ประกาศนียบัตรครูประถม พ.ป.*	ช.	—	๓๒	๕	๑๗	๓๔	ได้แผนกวิทยา ศาสตร์ ๓ คน
„ „ *	ญ.	—	—	—	๒	๒	
„ ครูมัธยม ป.ม.	ช.	๑๘	๓	๓๓	—	๕๔	
„ „	ญ.	๔	๓	๓	—	๑๐	
„ „ พ.ม.*	ช.	—	๑	—	—	๑	
„ „ *	ญ.	—	—	—	—	—	
„ ครูวาทเขียนตรี ว.ท.	ช.	๘	—	—	—	๘	
„ „	ญ.	—	—	—	—	—	
„ ไทว.ท.	ช.	๑๒	—	—	—	๑๒	
„ „	ญ.	—	—	—	—	—	
„ ครูพลศึกษาตรี พ.ท.	ช.	๒	—	—	—	๒	
„ ไท พ.ท.	ช.	๘	—	—	—	๘	
„ เอก พ.อ.	ช.	๘	—	—	—	๘	
„ ครูมูลกสิกรรม ป.ก.	ช.	๒๐	—	—	—	๒๐	
„ ครูประถม ป.ป.ก.	ช.	๔๐	—	—	๕	๔๕	
„ ครูมัธยม ป.ม.ก.	ช.	—	—	๗	—	๗	
„ ครูฝึกสอนตรี จ.ท.	ช.	๑๘	—	—	—	๑๘	
„ „ ไท จ.ท.	ช.	—	—	—	๓	๓	
ครูประถมพลศึกษาการ ป.ป.พ.	ช.	๓๒	—	—	—	๓๒	
รวม		๑๔๔	๕๕	๒๖๓	๓๒๓	๓,๒๘๓	

* ครูที่ไม่ได้ผ่านโรงเรียนฝึกหัดครูของกระทรวงธรรมการ

ผลของการสอบไล่วิชาชุดक्रमิยม (สามัญ)

วิชาชุด	พ.ศ. ๒๔๗๕		พ.ศ. ๒๔๗๖		หมายเหตุ
	ผู้เข้าสอบ	ผู้สอบได้	ผู้เข้าสอบ	ผู้สอบได้	
วิชาครู	๒๗๔	๘๖	๔๘๖	๓๘๔	
ภาษาไทย	๓๗	๓๘	๘๗	๒๗	
เศรษฐวิทยา	๒๓	๓	๔๓	๓๖	
ประวัติศาสตร์	๓๒	๘	๓๒๓	๘๐	
การเพาะปลูก	๒๘	๓๒	๗๓	๒๓	
ภูมิศาสตร์	๖	๓	—	—	
ภาษาอังกฤษ	๓	—	๓	—	
ภาษาฝรั่งเศส	๒	๒	๔	๒	
พฤกษศาสตร์	๓๗	๓๓	—	—	
ชีววิทยา	๓	๓	๘	๓	
เคมี	—	—	๓	—	

ผลของการสอบไล่วิชาชุดครูประถม (สามัญ)

วิชาชุด	พ.ศ. ๒๔๗๕		พ.ศ. ๒๔๗๖		หมายเหตุ
	ผู้เข้าสอบ	ผู้สอบได้	ผู้เข้าสอบ	ผู้สอบได้	
วิชาครู	๖๓๕	๓๒๕	๓,๖๘๔	๓๖	
ภาษาไทย	๒๓	๓๓	๔๘	๓๒	
ตรรกศาสตร์และเลขวิทยา	๒๔๖	๖๘	๗๖๔	๕๓๖	
วิชาเพาะปลูก	๒๓๘	๓๖๘	๘๖๓	๖๖๓	
การผสม	๗	๕	๓๖	๖	

วิชาชุด	พ.ศ. ๒๔๗๕		พ.ศ. ๒๔๗๖		หมายเหตุ
	ผู้เข้าสอบ ป	ผู้สอบได้ ป	ผู้เข้าสอบ ป	ผู้สอบได้ ป	
พจนานุกรมศาสตร์	๑๓๒	๔๖	๕๓๓	๒๗๗	
ประวัติศาสตร์	๕๗	๖	๑๗๗	๓๕๓	
วิชาค้าขาย	๒	๒	๖	๓	
ชีววิทยา	๗	๖	๖๔	๓๓	
วิชาวาดเขียน	๔	๔	๒๗	๑๕	
คณิตศาสตร์	๔	๑	๑๗	๗	
เศรษฐศาสตร์	๑๓	๔	๒๗	๑๔	
พลศึกษา	๕	—	๗	๒	
เมคานิกส์	๓	๓	—	—	
เคมี	๖	๒	๑๓	๓	
ภาษาบาลี	๓	๓	๕	๔	
ภาษาอังกฤษ	๗	๕	๒๐	๗	
สังคม	—	—	๒	๒	

ผลของการสอบไล่วิชาครุฑ (สามัญ)

วิชาชุด	พ.ศ. ๒๔๗๕		พ.ศ. ๒๔๗๖		หมายเหตุ
	ผู้เข้าสอบ ป	ผู้สอบได้ ป	ผู้เข้าสอบ ป	ผู้สอบได้ ป	
วิชาครุฑ	๒,๐๓๒	๗๗๕	๔,๒๔๖	๑,๒๓๒	

ผลของการสอบไล่วิชาวาทเขียน

วิชาข้อที่ ๑	พ.ศ. ๒๔๗๕		พ.ศ. ๒๔๗๖		หมายเหตุ
	ผู้เข้าสอบ ๑	ผู้สอบได้ ๒	ผู้เข้าสอบ ๑	ผู้สอบได้ ๒	
วาทเส้น	๓๑	๗	๔๓	๗	
ลายเครือเถา	๒๓	๕	๔๓	๘	
วาทหุ่น	๓๔	๗	๔๗	๖	
วาทภาพร่าง	๒๗	๕	๔๖	๗	
ลายไทย	๒๓	๘	๓๗	๖	
วิชาสอนและการปกครอง	๓๐	๘	๔๔	๓๒	

ผลของการสอบไล่วิชาชุดครูพลศึกษา

วิชาข้อที่ ๑	พ.ศ. ๒๔๗๕		พ.ศ. ๒๔๗๖		หมายเหตุ
	ผู้เข้าสอบ ๑	ผู้สอบได้ ๒	ผู้เข้าสอบ ๑	ผู้สอบได้ ๒	
กติกาสวนหย่อม โหนด	๒๓	๓๖	๓๒	๒๓	
ญูวญูตล	๒๗	๕	๕๑	๓๗	
มวยไทย	๒๗	๒๖	๓๓	๘	
มวยฝรั่ง	๓๒	๒๔	๔๑	๓๗	
พันทาย	๒๖	๓๒	๔๔	๘	
วิชาลูกเสือ	๒๓	๓๘	๓๖	๓๒	

งานชำระปทานุกรม

ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ประชุม ๕๓ ครั้ง งานที่ทำในคราวประชุมเป็นการประชุมชำระปทานุกรม ๔๓ ครั้ง พิจารณาคำที่บัญญัติใหม่ ๓ ครั้ง พิจารณาใช้คำ กับ แก้ แต่ ข้อ ๗ ครั้ง

ในชั้นเพิ่มกรรมการอีกคนหนึ่ง คือพระยาโกษากรวิจิตร รวมกรรมการทั้งหมดเป็น ๑๒ คน เพราะกรรมการซึ่งได้ตั้งไว้นั้นมีหลายรายติดราชการประจำในหน้าที่ ไม่สามารถมาร่วมการประชุมได้โดยปกติ

ผล

(๑) การประชุมตั้งแต่ต้นมาจนถึงครั้งที่ ๓๐ รวบรวมคำที่ชำระแล้ว ประกาศให้มหาชนพิจารณา เป็นต้นร่างพจนานุกรมฉบับที่ ๑ รวมทั้งการใช้คำ กับ แก้ แต่ ข้อ ลงในหนังสือพิมพ์ต่างๆ เช่นในวิทยาราย ฉบับประจำวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

(๒) ก่อนนั้นมาถึงครั้งที่ ๕๒ รวบรวมพอจะส่งประกาศได้อีก เป็นต้นร่างฉบับที่ ๒ แต่ได้ยื้อย่นตรวจตราแก้ไขทบทวนเป็นที่พอใจกันแล้ว กำลังคัดต้นฉบับยกลงใหม่ให้เรียบร้อย

(๓) งานในการประชุมตั้งแต่ครั้งที่ ๕๓ เป็นต้นไป ซึ่งนอกจากตรวจแก้ไขต้นร่างฉบับที่ ๒ ได้ชำระคำในปทานุกรมสำหรับที่จะเป็นฉบับที่ ๓ ต่อไป

(๔) ประกาศแก้ไขปทานุกรมครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

งานพิเศษ

กรรมการเห็นพ้องกันว่า ในพจนานุกรมขนาดใหญ่แห่งภาษาอื่น ๆ เช่นภาษาฮังกาเรียนก็มีอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ Gazetteer ของโลกแทรกเป็นภาคผนวกไว้ บอกชื่อบ้านเมือง ภูเขา แม่น้ำ วนอุทยาน และให้ความรู้ เช่นตำนาน พงศาวดาร สถิติพยากรณ์ต่างๆ ของภูมิศาสตร์เหล่านั้น พจนานุกรมของเราถ้าทำ ๒ ขนาด สำหรับขนาดใหญ่ ควรมีอักษรานุกรมภูมิศาสตร์เช่นนั้นไว้ เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาพงศาวดาร โบราณคดี และสถิติพยากรณ์ต่างๆ เป็นอย่างก็ หรือท่นเวลาในการค้นหา ทางราชการกระทรวงธรรมการเห็นชอบด้วย ได้ตั้งให้พระยาอุปกิตศิลปสารเป็น Intelligent General Editor และได้

ช่วยเหลือเป็นกำลัง เช่นขอรับไปยังคณะกรรมการ จังหวัด ทวีพระราช อาณาจักร จึงเป็น
 อันทำอีกขบวนการภูมิศาสตร์ ประเทศสยามเพิ่มขึ้นอีกเป็นเรื่องใหญ่ซึ่งขณะนั้นทางจังหวัด อำเภอก
 ต่าง ๆ ใกล้เคียงเพื่อย่อย ๆ กันมาบ้างแล้ว

คำบัญญัติที่ตกลงกันแล้ว

Autonomy.	อิสระภาพ
Freedom.	เสรีภาพ
Independence.	เอกราช ความเป็นไท
Liberty.	เสรีภาพ
Brother Scout.	ลูกเสือญาติพี่น้อง
Condition.	ภาวะ
Nature (abstract).	สภาวะ
State.	สถานะ
Engineering.	วิศวกรรม (วิชาช่างทางวิทยาศาสตร์)
Civil engineer.	วิศวกรโยธา
Electrical engineer.	วิศวกรไฟฟ้า
Irrigation.	วิศวกรชลประทาน
Mechanical engineer.	วิศวกรเครื่องกล
Mental Education.	การศึกษาทางใจ
Physical Education.	การศึกษาทางกาย
Technical Education.	การศึกษาระยะเพาะวิชา
Rector. *	อธิการ
Science of Agriculture.	เกษตรศาสตร์

* พระราชบัญญัติ ๑๖๓ ลงกรณมหาวิทยาลัยใช้ "อธิการบดี"

ประกาศกระทรวงธรรมการ
เรื่อง แก้ไข ปทานุกรม ครั้งที่ ๒

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรดาหนังสือราชการใช้อักษรวิธีตามปทานุกรม
ของกระทรวงธรรมการ ถ้าสมควรแก้ไขอย่างไร ให้กระทรวงธรรมการโฆษณาให้ทราบ
ทั่วกันนั้น

บัดนี้ กรมการชำระปทานุกรม ลงมติ พร้อมกันให้แก้ไขคำต่อไปนี้ คือ

เข้า (นาม)	ให้แก้เป็น	เข้า
เคียว	„	เคียว
คำเนิร	„	คำเนิน
กาฬ	„	กาฬ
วิชา (ที่หมายถึงความรู้ตามบทเรียน)	„	วิชา
กระทรวงธรรมการได้อนุมัติแล้ว		

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

(ลงนาม) เจ้าพระยาธรรมศักดิ์

รัฐมนตรี

แบบเรียน

สำหรับประถม มัธยมต้นและมัธยมปลาย

	หนังสือขอ อนุญาตใน ระหว่างปี	หนังสือ พิจารณา มาแต่ปีก่อน	หนังสือ ขอ อนุญาตใหม่	หนังสือที่ เคยอนุญาต มาแล้วขอ อนุญาตใหม่	หนังสือ อนุญาตแล้ว ในระหว่างปี	หนังสือ ที่ไม่ อนุญาต	หนังสือ ยังพิจารณา อยู่
แบบเรียนหลวง	๒๗	—	๕	๒๒	๒๗	—	—
หนังสือของเอกชน	๒๒๗	—	๑๔๒	๗๕	๑๖๐	๔๕	๒๒
รวม	๒๕๔	—	๑๔๗	๑๐๗	๑๘๗	๔๕	๒๒

แบบเรียนที่ขออนุญาตใช้ในโรงเรียนนั้น กระทรวงธรรมการ อนุญาตให้แต่เฉพาะในการพิมพ์คราวหนึ่ง ๆ เท่านั้น เมื่อต้องการพิมพ์ใหม่อีกคราวใด เจ้าของแบบเรียนจักต้องขออนุญาตใหม่ทุก ๆ คราวไป การขออนุญาตใช้แบบเรียนในโรงเรียนนี้ เมื่อ ก่อนผู้ขออนุญาตต้องเสีย ค่าตรวจ ต่อมาเมื่อ สมัย พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ธรรมเนียมเสียค่าตรวจได้ยกเลิก แต่ต้องส่งหนังสือที่พิมพ์แล้วให้แก่กระทรวงธรรมการ คราวพิมพ์ละ ๒๕ เล่ม

รายชื่อหนังสือที่ขออนุญาตครั้งแรก

แบบเรียนหลวง

๑. แบบเรียนใหม่ภาค ๑	ของ	เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี
๒. " " " ๒	"	" "
๓. แบบเรียนวิธีผสมเสียงของกงอินฮุม	"	นายหลุย พนมยงค์
๔. ข้อสอบไล่วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มัธยมบริบูรณ์ชายและหญิง	"	กองวิชาการ

แบบเรียนของเอกชน

๑. แบบฝึกหัดคัมภีร์เลขคณิต	ของ	นายสกล สิงห์ไพศาล
๒. ครูไทยประจำบ้าน	"	พระเสริมิวิชาพล
๓. คัมภีร์ของครู	"	ขุนวิชากรรรมพิเศษ
๔. Grammar Knots Untied	"	นาย เอ. จี. โยมองต์
๕. คัมภีร์ The Highways of the World	"	หม่อมหลวงพันธ์ ศิริวงศ์
๖. การบัญชี	"	หลวงมิตร์ธรรมพิทักษ์
๗. ตำราक्रमลและครูประถม	"	นายน้อย เล่าจารย์
๘. วิชาชายของเล่ม ๑	"	นายมารค โมศกาวา
๙. " " ๒	"	" "
๑๐. แบบเรขาคณิตชายเล่ม ๑	"	" "
๑๑. ตำราอนุคณิต	"	นายนิยม ทองศิริ

๑๒.	ตำราหลักสูตรวิชาครู เล่ม ๑	ของ	นายอ่ำ อุ่นใจ
๑๓.	ภูมิศาสตร์เบื้องต้น เล่ม ๑	„	ขุนสรรพแพทย์พิศาล
๑๔.	อุปกรณ์วิชาครู	„	นายโสภณ ปาลบุตร
๑๕.	วิชาลูกเสือ	„	นายน้อย เลปอาจารย์
๑๖.	เลขคณิต ม. ๒	„	พระเสริมวิชาพล
๑๗.	„ ป. ๑	„	„ „
๑๘.	การเรือน	„	นางสาวบุญพร้อม ฤทธิสิงห์
๑๙.	วิชาครูศิลป์	„	ขุนสักรพิศาล
๒๐.	ภูมิศาสตร์เบื้องต้น เล่ม ๑	„	ขุนชึกพิทยกรรม
๒๑.	„ „ ๒	„	„ „
๒๒.	ตำราเลขคณิตใหม่ ภาค ๑ ตอน ๑	„	หลวงสันตภักวิทยาสาส์น
๒๓.	„ „ „ ๒ „ ๒	„	„ „
๒๔.	แบบเรียนไวยากรณ์อังกฤษ	„	หลวงปริญญาโยควิบูลย์
๒๕.	คู่มือเกษตรศาสตร์	„	นายอุป อัมวิทยา
๒๖.	สอนอ่านเรื่องการปกครองของสยาม	„	พระยาประมวญวิชาพล
๒๗.	แบบฝึกหนังสือไทย เล่ม ๑	„	นายเนย อิศรางกูร ณ อยุธยา
๒๘.	เลขคณิต ม. ๓	„	พระเสริมวิชาพล
๒๙.	แบบเรียนภาษาอังกฤษ	„	นายสนั่น ศุขสุมาน
๓๐.	บันไดเลข เล่ม ๑	„	โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย
๓๑.	สมุดหัดคัดลายมือ	„	ขุนสรรพแพทย์พิศาล
๓๒.	ประถมพรวยา เล่ม ๑	„	นายสนิท ศุขสุมาน
๓๓.	„ „ ๒	„	„ „
๓๔.	แบบเรียนโรงเรียนวัด	„	นายกิม หงส์การมย์
๓๕.	เลขคณิตและเมนส์เรชัน เล่ม ๒	„	นายฟอง คีทธิธรรม
๓๖.	แบบฝึกหัดเลขคณิต	„	นายกหลาย ประภาสโนเขต
๓๗.	คู่มือเลขมัธยมนายแถม	„	นายแจ้ง ชลสุวรรณ
๓๘.	ประถมพรวยา เล่ม ๓	„	นายสนิท ศุขสุมาน
๓๙.	แบบสอนอ่านนันทานามัย	„	หลวงบรรลพวิชาคุณ

๔๐.	แบบเรียนภาษาอังกฤษแต่งและไวยากรณ์ เล่ม ๔	ของ	นายสนั่น คุชศมาน
๔๑.	ตำราวิชาครู เล่ม ๒	,,	นายอำ อุ่นใจ
๔๒.	คู่มือเลขคณิต	,,	นายสกล สิงห์ไพศาล
๔๓.	แบบเรียนวิทยา	,,	นายน้อย เลปาราย
๔๔.	เลขคณิต ป. ๑	,,	พระเสริมวิชาพล
๔๕.	วิชาการครัวและแม่บ้าน เล่ม ๑	,,	นายแสร์ ขวรศิลป์
๔๖.	วิชาการผสมแผนกพืชกระชาย	,,	พระยาวิเศษกิจวัตร
๔๗.	แบบเรียนภูมิศาสตร์	,,	นายเลอณ ขาสนานนท์
๔๘.	เรขาคณิต ภาค ๔	,,	พระสันติวิทยาพัฒน์
๔๙.	การใช้กาลและเข้าประโยค	,,	นายเปล่ง ถาวรพุทธ
๕๐.	แบบฝึกหัดหนังสือไทย เล่ม ๒	,,	นายเนย อิศรางกูร ณ อยุธยา
๕๑.	แบบเรียนเลขคณิต เล่ม ๒	,,	พระเสริมวิชาพล
๕๒.	วิชาการผสมแผนกพืชกระชาย	,,	พระยาวิเศษกิจวัตร
๕๓.	เลขคณิต ป. ๓ ใหม่	,,	พระเสริมวิชาพล
๕๔.	สมบัติผลึกผลึกตาย	,,	พระยาวรวิทย์พิศาล
๕๕.	แบบเรียนลูกคิด	,,	นายพลัย พนมยงค์
๕๖.	แบบเรียนวิทยา ป. ๔	,,	นายน้อย เลปาราย
๕๗.	สมบัติผลึกทวิภาคเขียน ป. ๓	,,	พระยาวรวิทย์พิศาล
๕๘.	แบบฝึกหัดหนังสือไทย เล่ม ๓	,,	นายเนย อิศรางกูร ณ อยุธยา
๕๙.	เลขคณิต ภาค ๒ ตอน ๑	,,	หลวงสันตวิทย์พิศาล
๖๐.	,, ,, ๒ ,, ๒	,,	,, ,,
๖๑.	แบบเรียนย่อข้อความและแบบฝึกหัด	,,	นายพงษ์ แสงทอง
๖๒.	ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ เล่ม ๑	,,	นายสังข์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
๖๓.	แบบเรียนย่อข้อความและแบบฝึกหัด ม. ๔	,,	นายพงษ์ แสงทอง
๖๔.	วิชาทำสวน	,,	นายผล คุ้มตัน
๖๕.	วิชาเมตเรชัน	,,	หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ
๖๖.	แก้ไวยากรณ์และแปลอังกฤษ	,,	นายฉันท ธรรมะชนะ
๖๗.	หลักพินิจยศาสตร์บางส่วนและการสหกรณ์เล่ม ๑	,,	หลวงมิตร์ธรรมพิทักษ์

จำนวนพิมพ์

๗. หลักการสอน ๑,๐๐๐ เล่ม ของ นาย ย. ห. โอนิลล
 ๘. แบบสอนอ่านหน้าทฤษฎี เล่ม ๒ ๑๐,๐๐๐ ,, ,, นายโสภ ปลายบุตร
 อนึ่ง กระทรวงธรรมการ ได้ จัด ให้แบบเรียน หลวงชาย ลตวาคาลง เพื่อเป็นการ ออกทุน
 ประชาชนในชั้น

แบบเรียนของเอกชนที่พิมพ์ขึ้นครั้งแรก ๔๘ เรื่อง คือ

จำนวนเล่มที่พิมพ์ขึ้น ผู้แต่ง

๑. แบบคำไทย ๕,๐๐๐ เล่ม นายน้อย เลขาจารย์
 ๒. เลขคณิต ม. ๓ ๒,๐๐๐ ,, นายแว ใจประสาท
 ๓. คัมภีร์แม่บ้าน ๒,๐๐๐ ,, นางพลหาญสงคราม
 ๔. แบบสอนอ่านเรื่องประเทศสยาม ๑,๐๐๐ ,, นายเลื่อน อาสนานนท์
 ๕. Correction of Common errors
 in English Composition ๒,๐๐๐ ,, นาย เอ. จี. ไบมองท์
 ๖. เลขคณิต ม. ๔ ๑,๐๐๐ ,, พระเสริมวิสาพล
 ๗. เลขคณิต ป. ๑ ๑,๐๐๐ ,, ขนพิพิเคราะห์
 ๘. เลขคณิตว่าด้วยการคำนวณอย่างละเอียด ๒,๐๐๐ ,, หลวงสันต์กวีทยาสาส์น
 ๙. เลขคณิต ม. ๓ ๑๐,๐๐๐ ,, พระยาวิจิตรคุณกุล
 ๑๐. ครูไทยประจำบ้าน ๒,๐๐๐ ,, พระเสริมวิสาพล
 ๑๑. ตำราวิชาक्रमและครูประถม ๓,๐๐๐ ,, นายน้อย เลขาจารย์
 ๑๒. แบบคำกับสังข์ทอง ๓,๐๐๐ ,, ,,
 ๑๓. บันทึกพงศาวดารกรุงธนบุรี ๒,๐๐๐ ,, นายโสภ ปลายบุตร
 ๑๔. ตำรามวยญูญิตส์ ๒,๐๐๐ ,, นายนิยม ทองศิริ
 ๑๕. แบบหัดทอผ้าตามสยามไวยวรรณ์
 วโรภาศ ๑,๐๐๐ ,, หลวงสันต์กวีทยาสาส์น
 ๑๖. คัมภีร์ของครุ ๔,๐๐๐ ,, ขนวิชากรรมพิเศษ
 ๑๗. ตำรารวมหลักวิชาครู เล่ม ๑ ๒,๐๐๐ ,, นายอ่ำ อุ่นใจ

	จำนวนเล่มที่พิมพ์ขึ้น	ผู้แต่ง
๑๙. คู่มือกฎหมายอาชญากรรม	๒,๐๐๐ เล่ม	หลวงศรีอมรญาณ นายโสภา ปาลบุตร
๑๙. แบบเรียนกวียางคศาสตร์	๒,๕๐๐ „	พระเพทกวียางค
๒๐. สันตนาโคตยภาษอังกฤษ ๒๐ บท	๒,๐๐๐ „	นาย เอ. จี. โยมองค
๒๑. วิชาขายของ เล่ม ๑-๘	๑,๐๐๐ „	นายมารค โมศการา
๒๒. แบบเรรจก้าขายกับวิธีแสดงสินค้า เล่ม ๑-๘	๑,๐๐๐ „	„ „ „
๒๓. เลขคณิต ป. ๑	๑,๐๐๐ „	หลวงสันตทิทวิทยาสาส์
๒๔. เลขคณิต ม. ๕	๑,๐๐๐ „	พระเสริมวิชาพล
๒๕. แบบเรียนไวยาภาษาอังกฤษ	๑,๐๐๐ „	หลวงปริณญาโยควิบูล
๒๖. แบบคัทหนังสือไทย เล่ม ๑	๑๐,๐๐๐ „	นายเนย อิศรางกูรณอบยา
๒๗. วิชาลูกเสือ	๑๐,๐๐๐ „	นายน้อย เลปการ
๒๘. อุปกรณวิชาครู	๔,๐๐๐ „	นายโสภา ปาลบุตร
๒๙. วิชาครูศิลปะ	๓,๐๐๐ „	ขุนกลีกรพิศาล
๓๐. เลขคณิต ม. ๕	๑,๐๐๐ „	นายกลุลา ประภาสโนบล
๓๑. การเรือน	๑,๐๐๐ „	นางสาวบุญพร้อม ฤทธิสิงห์
๓๒. เลขคณิตใหม่ ภาค ๑ ตอน ๑	๒,๐๐๐ „	หลวงสันตทิทวิทยาสาส์
๓๓. เลขคณิต ม. ๒	๒,๐๐๐ „	พระเสริมวิชาพล
๓๔. สอนอ่านเรื่องการปกครองของสยาม	๑๐,๐๐๐ „	พระยาประมวญวิชาพล
๓๕. บัญชีเลข เล่ม ๑	๕,๐๐๐ „	โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย
๓๖. วิชาการผสมแผนกพิภพกระยา	๑๐,๐๐๐ „	พระยาวิเศษศุภวัตร
๓๗. „ „ ทักกระยา	๑๐,๐๐๐ „	„ „ „
๓๘. แบบฝึกหัดสอนอ่านไทยภาคคัน เล่ม ๑	๒,๐๐๐ „	ขุนสรรพเพชญพิศาล
๓๙. เลขคณิตใหม่ ภาค ๑ ตอน ๒	๑,๐๐๐ „	หลวงสันตทิทวิทยาสาส์
๔๐. ชานนามัย	๒,๐๐๐ „	พระยาพนิชย์ศาสตร์วิธาน
๔๑. หลักภาษาไทย	๑,๐๐๐ „	พระวรเวทย์พิสิฐ
๔๒. เสนาหน้าไม้	๑,๐๐๐ „	นายชวน บุญฤทธิ์

	จำนวนเล่มที่พิมพ์ขึ้น	ผู้แต่ง
๔๓. เลขคณิต ป. ๑	๒,๐๐๐ เล่ม	พระเสริมวิชาพล
๔๔. เรขาคณิต ภาค ๔	๑,๐๐๐ ,,	พระสันธิวิทยาพัฒน์
๔๕. ชำนันทานอนามัย	๑,๐๐๐ ,,	หลวงบรรลพวิชาธาน
๔๖. ประถมธรรมชา เล่ม ๑	๓,๐๐๐ ,,	นายสนิท ศุขสุมาน
๔๗. แบบเรียนวิชาการครัวและแม่บ้าน เล่ม ๑	๑,๐๐๐ ,,	นายแสร์ จารศิริย์
๔๘. คู่มือโคลงนิราศนรินทร์	๑,๐๐๐ ,,	หลวงศรีอมรญาณ
		นายโสกา ปาลบุตร

แบบพิมพ์หลวงที่พิมพ์ครั้งต่อๆ มา

	จำนวนที่พิมพ์	ผู้แต่ง
๑. เลขคณิต ป. ๒	๕๐,๐๐๐	นาย ว. ย. ยอนสัน
๒. คำนมัสการคุณานคุณ	๕๐,๐๐๐	พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย)
๓. ป่ารุกถาวิชาครู	๑,๐๐๐	พระยาพนิชยศาสตร์วิธาน
๔. ธรรมวิธียา เล่ม ๖	๕๐,๐๐๐	เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กับ พระยาวิจิตรธรรมปรีวัตร
๕. ยันโตเล่ม ๔	๑,๐๐๐	เสธโร โรเบิต มอเรน
๖. หวังขอป่ารุกถาวิธานของ ร.ร. วิชาการ	๒,๐๐๐	เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี
๗. สุนัขยิตโลกนิตินิคำโคลง	๑๕,๐๐๐	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม พระยาเดชาดิศร
๘. จิตตวิทยา	๒,๐๐๐	พระยาเมธาธิบดี
๙. ธรรมวิธียา เล่ม ๔	๓๐,๐๐๐	เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กับ พระยาอนุกิจวิธ
๑๐. แบบเรียนเร่วเล่ม ๑ ตอนปลาย	๔๐,๐๐๐	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม พระยาดำรงราชานุภาพ
๑๑. เบ็ดเตล็ดเล่ม ๑	๒๐,๐๐๐	กรมตำรวจ (กองวิชาการ)
๑๒. ธรรมวิธียาเล่ม ๕	๑๐,๐๐๐	เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กับ พระยาอนุกิจวิธ

	จำนวนที่พิมพ์	ผู้แต่ง
๑๓. เล็กเชอร์ว่าด้วยศีลขีปลินของโรงเรียน	๔,๐๐๐	พระยาเมธายักษ์
๑๔. วิธสอนและข้อสอบไล่เบญจศีลเบญจธรรม	๕,๐๐๐	พระยาวิจิตรธรรมปรีวัตร
๑๕. ธรรมวิธีา เล่ม ๖	๑๐,๐๐๐	เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กับ พระยาอนุกิจวิจิตร
๑๖. แขนสอนอ่านหนาทรายฎร เล่ม ๑	๕๐,๐๐๐	นายโตภา ปาลบุตร
๑๗. คำแนะนำ สังเขปในการปลูกผักและไม้ผล	๕,๐๐๐	หลวงผลสัมฤทธิ์กลักรม
๑๘. แขนสอนอ่านชั้นแรก	๕,๐๐๐	พระพิณฐิตาสถิต
๑๙. สุขวิทยาการอนามัย	๕,๐๐๐	พระยาตำรงแพทยาคณ
๒๐. สอนอ่านบรรยายานทานสฤาษิต	๔,๐๐๐	กรมตำรวจ (กองวิชาการ) หม่อม เจ้าวิบูลย์สวัสดิ์วงศ์ สวัสดิฤก ทรงออกแนวภาพ
๒๑. เลขคณิต ป. ๔	๕๐,๐๐๐	นาย ว. ย. ยอนสัน

แบบเรียนเอกชนที่พิมพ์ครั้งกอ ๆ มา

	จำนวนที่พิมพ์	ผู้แต่ง
๑. ตำรวรรวมวิชาครู ๔ ภาค	๒,๐๐๐	ขุนวิชากรรรมพิเศษ
๒. แขนหัดอ่าน ก ข ก กา	๑๐,๐๐๐	พระยาผดุงวิทยาเสริม
๓. แขนสอนอ่านวิทยา ป. ๓	๑๐,๐๐๐	พระยาวิจิตรณกุล
๔. แขนเรียนภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์	๓๐,๐๐๐	นายไช้ เรืองศิลป์
๕. สตรเลขขวกลบคณหาร	๓,๐๐๐	พระเสริมวิชาพล
๖. วิชาการเรอนเของตน เล่ม ๑	๑,๐๐๐	นายสนธิ์ คุชสมาน
๗. สมคหิกเขียนแผนที่	๕,๐๐๐	นายสนธิ์ คุชสมาน
๘. คัมมอตะเลงพ่าย	๑,๐๐๐	ขุนวิรุฬห์ธรรมยา
๙. คัมมอมหาเวสสันครชาดก	๑,๐๐๐	" "
๑๐. คัมมอสามัคคภกคณันท์	๑,๐๐๐	" "
๑๑. แขนฝึกหัดไวยากรณ์และแต่ง อังกฤฯ เล่ม ๓	๒,๐๐๐	พระประทีปสุนทรสาร

๑๒. แบบสอนอ่านการค้าขาย เล่ม ๑	๑๐,๐๐๐	พระยาพนิตยศาสตร์วิธาน
๑๓. เรขาคณิต เล่ม ๑	๓,๐๐๐	พระวิพิชิตวิทยาลัย ขุนทรณกุลวิเทศ
๑๔. สามัคคีเภทคำฉันท์	๒,๐๐๐	นายชิต บุรทัต
๑๕. การเลียงสกร	๒,๐๐๐	พระช่วงเกษมศิลปการ
๑๖. แบบหัดอ่านขนคั่น	๓,๐๐๐	พระเสริมวิชาพล
๑๗. การรักษากวี ป. ๑-๕	๕,๐๐๐	" "
๑๘. เรขาคณิต เล่ม ๒	๓,๐๐๐	พระวิพิชิตวิทยาลัย ขุนทรณกุลวิเทศ
๑๙. วิชาพลศึกษาเบื้องต้น เล่ม ๓	๑,๐๐๐	พระภรณพยุหรัักษ์
๒๐. วิชาพลศึกษาเบื้องต้น เล่ม ๔	๑,๐๐๐	" "
๒๑. หวีขอวิชาเคมี	๕,๐๐๐	" "
๒๒. วิชาพลศึกษาเบื้องต้น เล่ม ๕	๑,๐๐๐	" "
๒๓. เลขคณิตมัธยม	๓,๐๐๐	นายแถม หงสกุล ป.ป.
๒๔. หลกดวิสสอนหนังสือทางลึก	๑๐,๐๐๐	นายขุ่น ทนนิเทศ
๒๕. เรื่องศีลธรรม	๕,๐๐๐	พระธรรมวโรคม
๒๖. แบบสอนอ่านวิทยา ป. ๒	๒๐,๐๐๐	พระยาวชิตไตรคุณ
๒๗. วิชาความรู้เบื้องต้นที่ ๔	๑,๐๐๐	พระปวโรฬารวิทยา
๒๘. แบบเรียนกลีกรรมภาคสอง	๒,๐๐๐	หลวงผลสัมฤทธิ์กลีกรรม
๒๙. แบบเรียนย่อข้อความ	๑,๐๐๐	นางสาวมณี เกตุรายนา
๓๐. แบบสอนอ่านการค้าขาย เล่ม ๒	๕,๐๐๐	พระยาพนิตยศาสตร์วิธาน
๓๑. อ่านเรื่องประเทศสยาม	๑,๐๐๐	นายเลือน อาสนานนท์
๓๒. วิชาพลศึกษาเบื้องต้น เล่ม ๒	๒,๐๐๐	พระภรณพยุหรัักษ์
๓๓. คำรารวมวิชาครู ๔ ภาค	๒,๐๐๐	ขุนวิชากรรมพิเศษ
๓๔. หนมมาลีหนมมาลัย	๕,๐๐๐	โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย
๓๕. แบบเรียนคึกฤยเคนท์	๒,๐๐๐	พระยาสมุทรวิทยาเสริม
๓๖. แบบหัดอ่านเบื้องต้น	๕,๐๐๐	" "

๓๗. สมุดบันทึกวาทะเขียน ป. ๑	๑๐,๐๐๐	พระยาวรวิทย์พิศาล
๓๘. วิชาพฤกษศาสตร์เบื้องต้น เล่ม ๕	๑,๐๐๐	พระครูคุณพยุหะรักษ์
๓๙. ตำราวิชาक्रमและครูประถม	๓,๐๐๐	นายน้อย เลปาราย
๔๐. วิชาการเรือนเบื้องต้น เล่ม ๒	๑,๐๐๐	นายสนิท ศุขสุมาน
๔๑. ประกอบวิชาครู	๒,๐๐๐	นายโสภ ปลายบุตร
๔๒. อ่านเรื่องการรักษาทัว เล่ม ๒	๒,๐๐๐	พระเสริมวิชาพล
๔๓. บัญชีและใบเสร็จ เล่ม ๔	๒,๐๐๐	นายถึก พรหมมานพ
๔๔. แบบเรียนภูมิศาสตร์ เล่ม ๑	๕,๐๐๐	นายโสภ ปลายบุตร
๔๕. คู่มือคำอธิบายข้อสอบไล่ (วิชาครู)	๑,๕๐๐	นายทอง ภิรมยารมณ
๔๖. แบบเรียนภูมิศาสตร์ เล่ม ๒	๕,๐๐๐	นายโสภ ปลายบุตร
๔๗. วิชาการเรือนเบื้องต้น เล่ม ๑	๓,๐๐๐	นายสนิท ศุขสุมาน
๔๘. หัซซอวิชาลเกือเอก	๑,๐๐๐	นายถึก พรหมมานพ
๔๙. ตำราคู่มือวิชาครูเบื้องต้น	๒,๐๐๐	นายโสภ ปลายบุตร
๕๐. วิชแห่งกฎหมาย ป. ๔	๕,๐๐๐	พระเสริมวิชาพล
๕๑. แบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้น เล่ม ๒	๒,๐๐๐	นายกัน สภานนท์
๕๒. อ่านเรื่องการรักษาทัว เล่ม ๑	๒,๐๐๐	พระเสริมวิชาพล
๕๓. แบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้น เล่ม ๑	๕,๐๐๐	ขุนสรรพแพทย์พิศาล
๕๔. พฤษยศาสตร์ ภาค ๑	๒,๐๐๐	หลวงผลสัมฤทธิ์ศิริกรม
๕๕. แบบเรียนกลสิกรรมว่าด้วยกินนาคคั่น	๒,๐๐๐	" "
๕๖. แบบเรียนภูมิศาสตร์ทวีปออสเตรเลีย	๑,๐๐๐	หลวงปิยวิทยาการ
๕๗. สมบัติผู้รัก	๕๐,๐๐๐	เจ้าพระยาพระเสด็จ
๕๘. แบบฝึกหัดไวยากรณ์และแต่ง อังกฤษ เล่ม ๒	๒,๐๐๐	พระประทีปสุนทรสาร
๕๙. ตำราวิชาक्रमและครูประถม	๓,๐๐๐	นายน้อย เลปาราย
๖๐. แบบสอนอ่านการค้าขาย เล่ม ๑	๒๐,๐๐๐	พระยาพนิชยศาสตร์วิธาน
๖๑. หลักวิชาทำสวน	๒,๐๐๐	พระยาเทพศาสตร์สถิต
๖๒. วิชาวาทะเขียน	๑,๐๐๐	นายช่วง สเลตานนท์

จำนวนบทพิมพ์

ผู้แต่ง

๖๓. ตำราเลี้ยงไก่ เล่ม ๑	๒,๐๐๐	หลวงสิริวรรณวาจกสิริ
๖๔. ตำราเรขาคณิต ภาค ๑	๒,๐๐๐	นายลงษ์ ลิ้มปิ่น
๖๕. เลขคณิต เล่ม ๑	๒,๐๐๐	นายฟอง สิทธิธรรม
๖๖. แขนงเรียนภาษาอังกฤษแต่งและ ไวยากรณ์	๒,๐๐๐	นายสนั่น คุชสีมาน
๖๗. สอนอ่านรรยภาคต้น เล่ม ๕	๑๐,๐๐๐	ขุนประการอภัย
๖๘. แขนงเรียนไว เล่ม ๑ ตอนต้น	๒๐,๐๐๐	นายวัน ทนินเทศ
๖๙. แขนงฝึกหัดภาษาอังกฤษ	๒,๐๐๐	ขุนศิริพิทยกรรม
๗๐. แขนงฝึกแต่งและไวยากรณ์	๕,๐๐๐	พระยามงกุฎวิทยาเสริม
๗๑. แขนงเรียนการบัญชี เล่ม ๑	๒,๐๐๐	หลวงสิริวิจิตรศาสตร์พิทย
๗๒. แขนงฝึกอ่านเบื้องต้น	๑๐,๐๐๐	พระยามงกุฎวิทยาเสริม
๗๓. การรักษาคำ ป. ๑-๕	๑๐,๐๐๐	พระเสริมวิสาพล
๗๔. ตำราเรขาคณิต ภาค ๒	๒,๐๐๐	นายลงษ์ ลิ้มปิ่น
๗๕. อานุกรณศาสตร์ เล่ม ๑	๓,๐๐๐	นายเลือน อาสนานนท์
๗๖. ,, ,, ๒	๓,๐๐๐	,, ,,
๗๗. แขนงเรียนวิชาการบัญชี เล่ม ๒	๒,๐๐๐	หลวงสิริวิจิตรศาสตร์พิทย
๗๘. วิชานวนทวิยลลิต	๑,๐๐๐	พระยามงกุฎวิทยาเสริม
๗๙. แขนงฝึกไวยากรณ์และแต่ง อังกฤษ เล่ม ๑	๒,๐๐๐	พระประทีปสุนทรสาร
๘๐. เลขคณิต ป. ๔	๒,๐๐๐	พระเสริมวิสาพล

การก่อสร้างซ่อมแซมโรงเรียนรัฐบาล
สร้างครุภัณฑ์ในจังหวัดพระนครและธนบุรี พ.ศ. ๒๔๗๖

เลข ที่	โรงเรียน	รายการทำ	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
			บาท	สต.	
๑	เบญจมบพิตร	ซ่อมโรงพลศึกษา	๑,๑๑๐	๒๙	
๒	เบญจมาชวลัย	ซ่อมตึกหลังกลาง	๕๐๐	—	
๓	ช่างไม่วิศวกรรม	ซ่อมศาลา ๔ หลัง	๓,๐๐๐	—	
๔	สตรีเซนต์เวส	สร้างสถานที่เรียน ๑ หลัง โต๊ะโรงเรียน ๕๐๐ ชุด และ โต๊ะครู พร้อมทั้งเก้าอี้ ๘๗ ชุด	๑๒,๓๙๓	—	
๕	ช่างพิมพ์วัดสังเวช	สร้างโรงเรียนและโรงงาน	๔,๙๒๘	—	
๖	เพชรบุรี	สร้างสถานที่เรียน ๒ หลัง โต๊ะและม้านั่งเรียน	๖,๐๐๐	๕๐	
๗	สะพานสูง	ซ่อมแซมโรงเรียน	๑,๗๐๐	—	
๘	สุวรรณคู	สร้างโรงอาหาร	๑,๖๐๐	—	
๙	ศึกษานารี	สร้างสถานที่เรียน, โรงครัว และซ่อมห้องนอนนักเรียน	๑๖,๕๔๔	๔๗	ใช้เงินการร
		สร้างตู้เก็บอาหาร เตาไฟ เตียงนอน มุ้งลวด ฯลฯ	๗๓๓	—	ใช้เงินการร
๑๐	บ้านสมเด็จ	สร้างหอประชุมและ ตึกส้ว หรับนักเรียนนอน	๔๗,๕๗๓	—	
๑๑	บางนา	ทาสีโรงเรียน	๒๐๐	—	
๑๒	สายบุญญา	เปลี่ยนแปลงห้องเรียน	๕๐๐	—	
๑๓	เทพศิรินทร์	ซ่อมตึกเขาวมาลัยยอทิศและ ทำสนาม	๑๔,๒๗๓	๒๐	

เลข ที่	โรงเรียน	รายการ	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
			บาท	สต.	
๓๔	บ้านพระวายุ	ทำประปา และ ถม สนาม สร้างสถานที่เรียน และเครื่องอุปโภค	๕๒๐	—	
๓๕	สระเกศ	ซ่อม และ ทำ สี่ โรงเรียน สร้าง เรือน พงษ์พวง อทิศ และซ่อมแซมเรือน	๔,๓๕๗	—	ใช้เงินการจร
๓๖	สามจีน	ซื้อและซ่อมครุภัณฑ์โรงเรียน	๓,๐๐๐	—	นางพวง สวรรณภิก ชำนาญ ใต้สร้าง เรือนพงษ์พวง อทิศ ให้แก่โรงเรียนวัด สระเกศ
๓๗	วัดสระพาน	ถมสระทำสนาม	๔,๕๒๓	—	
๓๘	หนองรอก	ซ่อมโรงเรียน	๔๘๐	—	
๓๙	บพิตรพิมุข	ซ่อมตึกและโต๊ะ	๓,๐๐๓	—	
๔๐	สุทธิ	เครื่องวิทยาศาสตร์ และ โต๊ะเรียน	๒๔๗	๔๓	
๔๑	ปทุมคงคา	ซ่อมโรงเรียน	๖,๕๖๗	—	
๔๒	พัฒนชัยการวัดแก้วพาลาง	สร้างโรงอาหารและทำถนน	๒,๔๓๕	—	
๔๓	ช่างก่อสร้างอเทวนทวายุ	สร้างโรงเรียนและถมดิน	๔,๒๐๐	—	ใช้เงินการจร
๔๔	ช่างตัดเสื้อวัดสุทัศน์	สร้างห้องน้ำ โต๊ะ ม้านั่ง	๕๔๘	—	ใช้เงินการจร
		รวม	๓๓๖,๕๓๗	๘๐	

การก่อสร้างซ่อมแซมโรงเรียนรัฐบาลโดยใช้เงินการจร พ.ศ. ๒๔๗๖

เลข ที่	จังหวัด	โรงเรียน	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
			บาท	สต.	
๑	สงขลา	สตรีประจำจังหวัด	๓,๓๐๐	—	
๒	นครศรีธรรมราช	ประจำจังหวัด	๕,๐๐๐	—	
๓	ตราด	สตรีประจำจังหวัด	๓,๕๐๐	—	
๔	นครราชสีมา	ผดึกศกศรีธรรมโนนวิ			
		ก. หอเรียน	๓,๕๐๐	—	
		ข. โรงงานและโรงเก็บเครื่องมือ	๓,๐๐๐	—	
		ค. เวณพยาบาล	๓,๒๐๐	—	
		ฌ. โรงครัว	๒๐๐	—	
		ทักวาง	๓๖๐	—	
๕	นครศรีธรรมราช	ผดึกศกศรีธรรมโนนวิ	๕,๐๐๐	—	
๖	พิจิตร	ประจำจังหวัด	๔,๐๐๐	—	
		ประจำอำเภอเมืองมณฑล	๓,๗๐๐	—	
๗	พังงา	ประจำจังหวัดตะกั่วป่า (เดิม)	๒,๖๕๐	—	
๘	พิษณุโลก	สตรีประจำจังหวัด	๓,๖๓๐	—	
๙	ระนอง	ประจำจังหวัด	๕๐๐	—	
๑๐	กระบี่	ประจำจังหวัด	๓๗๒	๕๐	
๑๑	สงขลา	ประถมศกศรีธรรมภาคใต้ ๑๕๖	๓๐,๓๖๕	—	
		รวม	๓๗,๖๗๗	๕๐	

การก่อสร้างซ่อมมณฑกเจ้าหน้าตและททาการกระทรวง พ. ศ. ๒๔๗๖

เลข ที่	จังหวัด	รายการ	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
			บาท	สต.	
๑	พระนคร	การขเปลี่ยนแปลงตึกททาการกระทรวง	๑๕,๖๓๕	๖๐	
๒	เชียงใหม่	ค่าซ่อมบ้านธรรมการ	๒๐๐	—	
๓	นครราชสีมา	ค่าซ่อมบ้านคร ๕ หลัง	๕๓๐	—	
๔	ชัยนาท	ค่าสร้างที่พักธรรมการอำเภอมนมยม	๓๕๐	—	
๕	พังงา	สร้างที่พักธรรมการจังหวัด	๓,๕๖๐	—	
		ซ่อมที่พักธรรมการอำเภอตะกั่วป่า	๓๕๐	๒๐	
๖	สวรรคโลก	สร้างที่พักครใหญ่ ร.ร. ประจำจังหวัดและ ที่พักธรรมการจังหวัด	๓,๐๘๐	—	
		รวม	๒๐,๓๕๕	๘๐	

ก่อสร้างตึกและเครื่องครุภัณฑ์ทพาลงกรรมมหาวิทยาลัย พ. ศ. ๒๔๗๖

เลข ที่	คณะและแผนก	รายการ	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
			บาท	สต.	
๑	แพทยศาสตร์	๑. ขนเกยว ๒ หลัง กว้าง ๑๓.๕๐ เมตร ยาว ๓๕ ม. ๒. ๒ ชั้น ๑ หลัง กว้าง ๓๓.๓๒ เมตร ยาว ๓๗.๐๖ เมตร ๓. ทึกใหญ่ ๒ ชั้น ๔. เครื่องใช้และเครื่องประกอบตึก	๓๘,๗๐๐	—	สำหรับรบกนใช้เพมขน
	ก) แผนกโรงพยาบาล		๓๓,๐๐๐	—	ใช้เป็นททำงานของ แพทย์ และ ห้อง ย์ยัติ
	ข) แผนกพยาบาลวิทยา		๘๐,๗๕๐	—	การแผนกสติกกรรม
			๗๗,๕๖๕	—	รอกกีเฟลเลขมุลนธิให้
		รวม	๒๐๐,๕๐๕	—	

พระราชบัญญัติพระราชกฤษฎีกา ระเบียบการและประกาศ

พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติ ว่าด้วย ธรรมนูญราชการ ฝ่าย พลเรือน พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชบัญญัติ ทัณฑกรรม พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชบัญญัติ ว่าด้วย ระเบียบราชการบริหาร แห่งราชอาณาจักรสยาม พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชบัญญัติ ประชุม กระทรวง ทบวง กรม พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัย วิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการ พลเรือน พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชบัญญัติ ทัณฑกรรม พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชบัญญัติ ว่าด้วย ราชบัณฑิตสถาน พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกา ทัณฑกรรมในกระทรวง ธรรมการ พ. ศ. ๒๔๗๒

พระราชกฤษฎีกา ทัณฑกรรมในกระทรวง ธรรมการ พ. ศ. ๒๔๗๒

ระเบียบการ

ระเบียบ ทัณฑกรรม พ. ศ. ๒๔๗๒

ระเบียบ ว่าด้วย เงินทุน ของ พระเจ้า วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลฉัตร

ระเบียบ เครื่องแต่งตัว นักเรียน ประถม มัธยม เพิ่มเติม พ. ศ. ๒๔๗๒

ระเบียบ การ กระทรวง ธรรมการ ว่าด้วย โรงเรียน รัฐบาล แผนก วิสามัญ ที่มีกรรมการ รับผิด

ชดเชย ทัณฑกรรม

ระเบียบ การ ว่าด้วย ทัณฑกรรม อำนาจ การโรงเรียน อาชีพ

ระเบียบ การ ภายใน ว่าด้วย การ เลื่อน และ เทียบ ตำแหน่ง ธรรมการ กับ ครู

ระเบียบ การ กระทรวง ธรรมการ ว่าด้วย ทุน เล่าเรียน

ระเบียบ การ ว่าด้วย ออกประกาศนียบัตร ให้แก่นักเรียน โรงเรียนราษฎร ที่สอบไล่ ได้คะแนน มัธยม ๖

ประกาศ

เปิดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๗ แผนกภาษาจีนที่โรงเรียนสตรีเบญจมาชวลัย
 เปิดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เพิ่มขึ้นในโรงเรียนมัธยมต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๓ โรงเรียน
 เปิดชั้นแผนกประถมศึกษาศึกษาศึกษาชั้นมัธยมศึกษาต้นที่โรงเรียนผดุงศิรเพ็ชรบุรีวิทยาลัย
 ยย แขวงมัธยมและแขวงวิสามัญ และให้โอนโรงเรียนไปขึ้นแขวงตามท้องที่
 แกไขปทานกรรมครั้งที่ ๒

ลดค่าธรรมเนียมสอบไล่และเทียบความรู้ให้เป็นอย่าง พ.ศ. ๒๔๗๕

เปลี่ยนแปลงวันหยุดนักขัตฤกษ์ของโรงเรียนประชาบาล

เปิดการสอนวิชาภาษาจีนในโรงเรียนวิสามัญ ๔ โรงเรียน

ตั้งโรงเรียนวิสามัญการเรือน

เปิดชั้นมัธยม ๗ แผนกวิสามัญศึกษา ภาษาต่างประเทศ กับวิชาเลขานุการชั้นที่โรงเรียนสตรีโชติเวช

โรงเรียนประถมวัดมเหยงคณ์ จะเลิกชั้นประถมและจะเปิดชั้นมัธยมต้นแทน

การใช้จ่าย

การใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของกระทรวงธรรมการ

รายการ	พ.ศ. ๒๔๗๔	พ.ศ. ๒๔๗๕	พ.ศ. ๒๔๗๖
เงินเคียน	๒,๖๓๗,๔๒๘ บาท	๒,๕๘๓,๒๓๙ บาท	๒,๗๔๗,๔๗๗ บาท
ค่าใช้จ่าย	๙๕๖,๕๐๗ ,,	๗๔๖,๐๕๓ ,,	๘๙๙,๙๓๗ ,,
การรวบรวม	๒๓๗,๓๘๓ ,,	๓๙,๓๒๓ ,,	๘๓,๓๐๐ ,,
เงินอุดหนุนการศึกษาประชาบาล	๓,๐๐๐,๐๐๐ ,,	*๒,๕๒๖,๙๖๗ ,,	*๓,๕๐๐,๐๐๐ ,,
รวม	๖,๘๓๒,๓๑๗ ,,	๕,๘๙๙,๕๘๓ ,,	๗,๒๓๓,๕๑๔ ,,

การศึกษาที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวงธรรมการ มีกรมศึกษาธิการ ซึ่งให้การ
ศึกษาชั้นประถมและมัธยมแก่ประชาชน และกรมมหาวิทยาลัย ซึ่งให้การศึกษาระดับอุดม

* รวมทั้งเงินที่รัฐบาลยืมทุนสะสมศึกษาพลีจากจังหวัดต่างๆ มาให้ ๓,๐๒๖,๘๖๘ บาท
ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ และ ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ กับเงินพระราชทานอีก ๒๐๐,๐๐๐
บาท ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ด้วย

ภาค ๒

สังเขปรายงานการศึกษาของกระทรวงธรรมการ

ประจำปี ๒๖ พุทธศักราช ๒๔๗๑

สามัญศึกษา

โรงเรียนตามประเภทต่อไปนี้ เป็นที่ ให้สามัญศึกษา

๑. โรงเรียนรัฐบาล ตั้งขึ้น และ ดำรง อยู่ ด้วย เงิน งบประมาณ

๒. โรงเรียนประชาบาล อยู่ใน ความควบคุม ของ เจ้าพนักงาน และ คณะ กรรมการ
ประจำท้องถิ่น รัฐบาล ให้ เงิน ออกหนุน

๓. โรงเรียนราษฎร์ ตั้งขึ้น และ ดำรง อยู่ ด้วย เงิน ของ เอกชน บริษัท หรือ สมาคม
เงินรายได้ ของ โรงเรียน ไต่มา จากการ เรียน และ ค่าเล่าเรียน โรงเรียนราษฎร์ เหล่านี้ ต้อง
ขึ้น ทะเบียน ที่ กระทรวง ธรรมการ และ ปฏิบัติ ตาม บทบัญญัติ แห่ง พระราชบัญญัติ โรงเรียนราษฎร์
โรงเรียนทั้ง ๓ ประเภท ที่ กล่าว มา ข้าง ต้น นี้ อยู่ใน ความควบคุม ของ รัฐบาล

ประถมศึกษา

ความมุ่งหมาย ของ โรงเรียนประถม ก็ คือ ให้ เป็น พื้น ความรู้ ช่วย ให้ แยก สติปัญญา เป็น
เครื่อง รอง รับ วิสามัญศึกษา หรือสามัญศึกษาชั้น สูง ๆ ต่อไป แล้ว แต่กรณี ประเภท
คลองรากตักมิให้ทรุด โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนประชาบาล และโรงเรียนราษฎร์ ทั้ง
สามประเภทนี้ มีการ สอน ประถมศึกษา

โรงเรียนโดยมาก ตั้งขึ้น ใหม่ ของ โรงเรียนใน เดือน พฤษภาคม และแบ่ง เวลาเรียน ขงหนึ่ง
เป็น ๓ ภาค แต่ที่ แบ่ง เป็น ๒ ภาค ก็ ยังมีอยู่ โรงเรียนประชาบาล มี วัน เปิด ปี ๓ ภาค
ฝึกกัน ตามท้องถิ่น และฝึกกับ โรงเรียนรัฐบาลด้วย

ประถมศึกษานี้ แบ่ง เป็น สามัญ และ วิสามัญ สำหรับ สามัญ กำหนด เวลาเรียน ๔ ปี ๔ ชั้น
วาง ขยาย ไว้ อย่าง กลาง ๆ ตั้งแต่ ปีที่ ๗ ถึง ปีที่ ๑๐ เพื่อบริการ ให้ ให้ พื้น เรียน ขง ประโยชน์ มัธยม
บริบูรณ์ เมื่อ ขยาย ๑๗ ปี เต็ม

โรงเรียนประถมศึกษา แบ่ง เป็น ๓ ประเภท

(๑) โรงเรียนรัฐบาล (๒) โรงเรียนประชาบาล ก. ทนายอำเภอ ข. ท.ประชา
ชนทั้ง ค. ที่เจ้าคณะมณฑลต่างๆ หรือเจ้าอาวาสของวัดในท้องถิ่นจัดตั้งขึ้น (๓) โรงเรียน
ราษฎร์

พ.ศ.	จำนวนคำขอลที่ประกาศใช้ พระราชบัญญัติประถมศึกษาแล้ว	คิดเป็นส่วนร้อยละของจำนวนคำขอล ทั้งประเทศ
๒๔๗๔	๔,๓๔๗	๗๓.๓
๒๔๗๕	๔,๒๖๓	๗๗.๗
๒๔๗๖	๔,๗๐๗	๘๕.๗

ตาม นัย แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา เด็กที่มีอายุภายใน ๗ ปีบริบูรณ์ถึง ๑๕ ปี
บริบูรณ์ทั้งชายและหญิงต้องอยู่ในเขตบังคับตามพระราชบัญญัติทั้งสิ้น จำนวนเด็กประเภท
นี้ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ที่สำรวจแล้วในคำขอลที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา มีชาย
๗๔๕,๒๐๓ คน หญิง ๗๓๗,๓๗๓ คน รวม ๑,๔๘๒,๕๗๖ คน เนื่องจากกระทรวงธรรมการ
ได้งบประมาณแผนกศึกษาประชาบาลน้อย จึงไม่มีสถานที่พอที่จะรับเด็กได้ทั้งหมด และ
ไม่มีครูพอกับจำนวนเด็กที่จะมาเข้าเรียน (ถึงแม้จะให้เงินเดือนครูเท่ากับที่ให้อยู่ในเวลานี้)
จึงต้องเลือกเข้าเรียนเฉพาะเด็กชาย ๗ ปีบริบูรณ์บ้าง ๘ ปีบริบูรณ์บ้าง ๑๐ ปีบริบูรณ์
บ้าง ตามแต่ทุนของท้องถิ่นที่จะได้รับอุดหนุน (แต่ที่เกณฑ์เด็กชาย ๗ ปีบริบูรณ์ก็มีอยู่
เฉพาะในท้องที่บริเวณ ๗ หัวเมืองทางบกยกเว้นเท่านั้น เพราะเกี่ยวกับการอยากจะให้เด็ก
หญิงเรียนให้สำเร็จประถม ๔ เสียแต่ยังไม่เป็นสาว ซึ่งเป็นการไม่เหมาะในทางศาสนา
อิสลามที่จะให้เด็กในวัยนี้เป็นสาวเรียนปนกับเด็กชายและครูผู้ชาย เรื่องเด็กหญิงนี้เท่า
ที่ปฏิบัติกันอยู่ เมื่อโรงเรียนเห็นว่าเด็กสาวใหญ่ก็มักจะให้ออกจากโรงเรียนเสีย) ในคณ
จึงมีเด็กที่มีอายุอยู่ในเขตบังคับมาเข้าเรียนแล้วเพียงชาย ๔๘๐,๓๒๓ คน หญิง

๓๖๖,๘๗๓ คน รวม ๘๕๗,๓๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘๖ เท่านั้น ทั้งนี้ ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า จำนวนเงินเพียง ๓,๕๐๐,๐๐๐ บาทนั้น ก็พอจะจัดการศึกษาประเภทนี้ได้เพียงร้อยละ ๕๔.๘๖ เท่านั้น หากจะหวังให้ได้ผลสมบูรณ์จริงๆ เต็มร้อยต่อร้อยแล้ว จะต้องได้เงินอุดหนุนมากกว่านี้ถึงเท่าตัว

นอกจากเหตุที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีอุปสรรคอื่น ๆ อีกที่ต้องให้ยกเว้นแก่เด็ก ไม่ต้องมาเข้าเล่าเรียนตามเกณฑ์ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ทั้งสถิติต่อไปนี้

เหตุยกเว้น	ชาย	หญิง	รวม
๑) บ้านอยู่ห่างโรงเรียน—มีอันตรายตามทาง	๖๖,๖๐๒	๕๐,๗๔๖	๑๑๗,๓๔๘
๒) ทุพพลภาพ (ก) ตาบอด	๑๑๘	๑๑๓	๒๓๒
(ข) หูหนวก	๒๐๗	๑๖๒	๓๖๙
(ค) ใบ้	๘๕	๖๐	๑๔๕
(ฅ) จิตพิการ	๓๑๗	๓๗๒	๖๘๙
(ง) เป็นโรคติดต่อ	๑,๗๔๖	๑,๕๒๐	๓,๒๖๖
(จ) พิการอื่น ๆ	๑,๔๕๔	๓๒๗	๑,๗๘๑
รวม	๗๐,๕๑๑	๕๓,๒๖๐	๑๒๓,๗๗๑

เด็กที่นำส่งสารเหล่านี้ กระทรวงธรรมการไม่มีทางที่จะช่วยเหลืออย่างใดได้ เมื่อการคมนาคมสะดวกที่ทั่วกันทุกท้องถิ่นแล้ว อุปสรรคข้อ (๑) ก็ระหายไปหมด สำหรับข้อ (๒) เมื่อรัฐบาลมีเงินทองมากก็จะต้องจัดโรงเรียนสำหรับสอนเด็กตาบอดและเด็กใบ้ขึ้นภายหลัง

สถิติต่อไปนี้แสดงจำนวนโรงเรียนและนักเรียน

พ. ศ.	จำนวนโรงเรียน				+ เพิ่มขึ้น - ลดลง
	รัฐบาล	ประชาบาล	ราษฎร์	ทั้งหมด	
๒๔๗๔	๒๖๐	๕,๔๗๓	๓,๓๕๐	๖,๘๘๓	+ ๒๓๘
๒๔๗๕	๒๕๐	๖,๐๘๓	๓,๓๐๗	๗,๖๓๗	+ ๗๕๗
๒๔๗๖	๒๔๖	๖,๕๓๓	๓,๓๐๔	๗,๐๘๓	+ ๔๔๕

จำนวนโรงเรียนรัฐบาลลดลง เพราะเมื่อมีโรงเรียนประชาบาลขึ้นในตำบลใดแล้ว
โรงเรียนประถมของรัฐบาลในตำบลนั้นก็เลิกเสียบ้าง

โรงเรียนที่พระที่นั่ง

ท่านเจ้าคณะมณฑลต่าง ๆ และท่านเจ้าอาวาสต่าง ๆ ได้ช่วยจัดตั้งโรงเรียนวัดขึ้น
เป็นการช่วยกำลังทั้งมีจำนวนต่อไปนี้

มณฑล	จำนวนโรงเรียน	
	พ. ศ. ๒๔๗๕	พ. ศ. ๒๔๗๖
๑. กรุงเทพมหานคร	—	๓
๒. ชัยอยุธยา	๒๔๖	๓๓๓
๓. ราชบุรี	๓๗	๗๓
๔. ปราจีนบุรี	๒๗๔	๓๘๓
๕. พิจิตรโลก	๘๓	๕๕
๖. นครราชสีมา	—	๒๔
๗. นครศรีธรรมราช	๓๖๖	๒๘๔
๘. กาญจนบุรี	๖๐	๓๘
๙. พายัพ	๓๘๐	๓๘๔
๑๐. อุตรดิตถ์	๓	๓๕
รวม	๓,๒๘๗	๓,๒๓๗

โรงเรียนของวัดเหล่านี้ โดยมากจัดสำเร็จรูปเป็นโรงเรียนประชาบาล โรงเรียน
 ชะนิกันเป็นโรงเรียนชั่วคราว เพราะรัฐบาลไม่ไ้ให้เงินอุดหนุน เมื่อขาดกำลังทรัพย์
 ก็ต้องเลิกกันไป ถ้านายอำเภอมีเงินบ้าง ศึกษาระชาบาลพอที่รับโรงเรียนนั้นขึ้นบัญชี
 ไว้เป็นโรงเรียนประชาบาล ชะนิกันนาย อำเภอ ตั้งตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา

ก. จำนวนโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในวัด (คิดเทียบส่วนร้อย)

พ. ศ.	จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น	จำนวนโรงเรียนทั้งในวัด	ร้อยละ
๒๔๗๔	๒,๘๘๓	๔,๘๓๓	๗๐.๔
๒๔๗๕	๗,๒๓๗	๕,๔๓๓	๗๓.๓
๒๔๗๖	๘,๐๖๓	๖,๐๐๗	๗๔.๕

ข. จำนวนโรงเรียนประชาบาลสอนประถมศึกษาซึ่งตั้งอยู่ในวัด
 คิดเทียบส่วนร้อย

พ. ศ.	จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น	จำนวนโรงเรียนทั้งในวัด	ร้อยละ
๒๔๗๔	๕,๔๗๓	๔,๖๗๖	๘๕.๕
๒๔๗๕	๖,๐๗๓	๕,๓๔๗	๘๘.๗
๒๔๗๖	๖,๕๓๓	๕,๗๐๗	๘๗.๐

ค. จำนวนโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ซึ่งตั้งอยู่ในวัด
คิดเทียบส่วนร้อย

พ. ศ.	โรงเรียนรัฐบาล		โรงเรียนราษฎร์	
	จำนวนโรงเรียน	ตั้งอยู่ในวัดร้อยละ	จำนวนโรงเรียน	ตั้งอยู่ในวัดร้อยละ
๒๔๗๔	๒๖๐	๔๘	๑,๓๕๐	๘.๗
๒๔๗๕	๒๕๐	๔๖	๑,๓๐๗	๑๒.๕
๒๔๗๖	๒๔๖	๔๒.๓	๑,๓๐๔	๗.๓

นักเรียน

สถิติต่อไปนี้แสดงจำนวนนักเรียนทั้งชายหญิงในโรงเรียนทั้ง ๓ ประเภท
ทั่วพระราชอาณาจักร

พ. ศ.	จำนวนนักเรียนโรงเรียน			รวม
	รัฐบาล	ประชาบาล	ราษฎร์	
๒๔๗๔	๔๓,๙๒๐	๖๙๓,๓๓๗	๕๓,๘๐๘	๗๘,๘๖๕
๒๔๗๕	๔๓,๐๓๗	๖๙๕,๘๕๔	๕๙,๓๓๕	๗๙,๒๒๖
๒๔๗๖	๔๕,๗๒๘	๗๘๑,๘๓๘	๕๕,๗๘๖	๘๗๓,๓๕๒

เทียบส่วนนักเรียนชายหญิง

พ. ศ.	จำนวนนักเรียน		
	ทั้งหมด	ชาย	หญิง
๒๔๗๔	๗๘๘,๘๔๖	๔๗๘,๒๒๔	๓๐๙,๖๒๒
๒๔๗๕	๗๘๘,๓๒๖	๔๘๓,๙๓๖	๓๐๔,๓๙๐
๒๔๗๖	๘๗๓,๓๓๓	๕๓๕,๓๓๗	๓๓๗,๙๙๖

จำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น

สถิติข้างล่างนี้แสดงจำนวนนักเรียนชายหญิงที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีแรกประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๖๔ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๖ ระยะ ๑๒ ปี

พ. ศ.	จำนวนนักเรียนชาย	จำนวนนักเรียนหญิง
๒๔๗๖	๕๓๕,๓๓๗	๓๓๗,๙๙๖
๒๔๖๔	๒๒๔,๖๘๘	๑๖,๘๑๘
เพิ่มขึ้น	๓๑๐,๖๔๙	๓๒๑,๑๗๘

สถิติศึกษา

พ. ศ.	ชาย	หญิง	รวมทั้งนักเรียนชายหญิงที่เรียนปนกัน
๒๔๗๔	๔๔๔,๓๔๗	๓๐๒,๓๐๕	๗๔๖,๔๕๓
๒๔๗๕	๔๔๓,๐๗๗	๒๙๙,๘๙๕	๗๔๒,๙๗๒
๒๔๗๖	๔๙๓,๔๔๐	๓๓๔,๗๔๒	๘๒๘,๑๘๒

นักเรียนและครูสัณฐาติอื่นในโรงเรียนราษฎร ซึ่งได้ขึ้นทะเบียน
ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร พ.ศ. ๒๔๖๑

พ. ศ.	นักเรียน			ครู		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
๒๔๗๔	๖,๒๘๘	๒,๖๘๓	๘,๙๗๑	๔๓๒	๓๓๓	๕๔๕
๒๔๗๕	๔,๒๘๗	๓,๔๙๐	๗,๗๗๗	๓๒๕	๗๓	๓๙๘
๒๔๗๖	๔,๓๕๘	๓,๘๘๘	๘,๒๔๖	๓๐๓	๘๘	๓๙๑

จำนวนนักเรียนจำแนกตามสัญชาติ

สัญชาติ	พ. ศ.	ชาย	หญิง	รวม
๑. จีน	๒๔๗๔	๕,๔๖๓	๒,๒๖๕	๗,๗๒๘
	๒๔๗๕	๓,๘๘๘	๑,๒๓๑	๕,๑๑๙
	๒๔๗๖	๔,๐๖๖	๑,๖๖๓	๕,๗๒๙

มัธยมศึกษาแบ่งเป็น ๒ ตอน เรียกว่าตอนต้น กับตอนปลาย แบ่งเป็นตอนละ ๔ ชั้น กำหนดเวลาเรียนชั้นละ ๑ ปี

ในเวลานี้คงใช้หลักสูตรเก่าไปก่อน หลักสูตรใหม่สำหรับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ยังทำไม่แล้ว มัธยมปลายสามัญคงมี ๓ แผนก ๑. กลาง ๒. ภาษา ๓. วิทยาศาสตร์ ส่วนแผนกกลางชั้นมัธยม ๗ เลิก เพราะจะไม่มีการสอบไล่แผนกกลางใน พ.ศ. ๒๔๗๗ นักเรียนเรียนจบมัธยมปลายนี้แล้ว ไปเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย และโรงเรียนอุดมต่าง ๆ ซึ่งนับอยู่ในพวกวิสามัญศึกษา หรือชวนชวรายหาวิชาชีพต่อไป

ส่วนวิสามัญศึกษาที่ต่อประถมสามัญนั้น เรียกประถมวิสามัญ คือ ประถม ๕-๖ ที่ต่อมัธยมต้น (มัธยม ๔) เรียกมัธยมวิสามัญ มีหลักสูตรและเวลาเรียน สั้นยาวต่าง ๆ กัน แล้วแต่ประเภทวิชา เช่น เกษตรกรรม พณิชยกรรม และการช่าง เป็นต้น ที่ต่อมัธยมปลาย คือมหาวิทยาลัย และอุดมศึกษาต่าง ๆ ทั้งกล่าวไว้ในวรรคก่อน

สามัญศึกษา

จำนวนนักเรียนในชั้นประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๗๖

ชั้น	เพศ	นักเรียนในโรงเรียน			รวม
		รัฐบาล	ประชาบาล	ราษฎร์	
๑	ชาย	๒,๔๒๕	๒๒๖,๕๖๒	๑๔,๖๑๓	๒๔๓,๖๐๐
	หญิง	๒,๓๓๑	๑๑๒,๔๘๒	๑๐,๔๖๖	๒๑๕,๐๗๙
๒	ชาย	๒,๐๗๓	๑๐๗,๒๓๓	๔,๕๗๓	๑๑๓,๘๗๙
	หญิง	๑,๗๓๐	๗๑,๔๕๖	๓,๗๐๔	๗๖,๘๙๐
๓	ชาย	๒,๓๑๗	๖๕,๑๒๑	๓,๔๖๒	๗๐,๙๐๐
	หญิง	๑,๗๓๓	๓๖,๔๓๗	๒,๕๓๓	๔๐,๗๐๓
๔	ชาย	๒,๗๗๕	๔๓,๕๐๕	๒,๖๓๑	๔๘,๙๑๑
	หญิง	๑,๗๑๐	๒๑,๓๓๓	๑,๗๔๖	๒๔,๗๘๙

จำนวนนักเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๔๗๖

ชั้น	เพศ	นักเรียนในโรงเรียน			รวม
		รัฐบาล	ประชาบาล	ราษฎร์	
๑	ชาย	๕,๓๐๖	๓๒๓	๓,๘๒๕	๙,๔๕๔
		๓,๖๕๓	๔๕	๘๓๗	๔,๕๓๕
๒	ชาย	๔,๐๖๐	—	๓,๐๘๓	๗,๑๔๓
		๓,๓๓๒	๒๐	๕๗๓	๓,๙๒๕
๓	ชาย	๓,๕๗๔	—	๘๖๓	๔,๔๓๗
		๘๗๗	๓๗	๔๓๖	๑,๓๕๐
๔	ชาย	๒,๘๕๖	—	๖๕๒	๓,๕๐๘
		๗๐๓	๔	๓๐๒	๑,๐๐๙
๕	ชาย	๓,๗๗๕	—	๓๗๓	๔,๑๔๘
		๔๖๓	—	๒๓๕	๖๙๘
๖	ชาย	๓,๔๘๔	—	๔๕๓	๓,๙๓๗
		๓๕๗	—	๓๗๒	๖๘๙
๗	ชาย	๖๘๕	—	๔๓๐	๑,๑๑๕
		๒๐๔	—	๘๗	๒๙๑
๘	ชาย	๖๕๓	—	๔๓๕	๑,๐๘๘
		๓๐๘	—	๓๔๔	๖๕๒

จำนวนนักเรียนสามัญทั้งหมดนั้น เช่น นักเรียนประถมศึกษาเฉลี่ยร้อยละ ๗๖ ที่เปรียบเทียบไว้ เพื่อให้เห็นว่าการศึกษาของประเทศสยามเวลานี้ ทนังอยู่แต่เพียงประถมศึกษาเท่านั้น สำหรับมัธยมศึกษา ยังจัดการไปไม่ได้ผลนัก

วิสามัญศึกษา
จำนวนนักเรียนทุกประเภท

โรงเรียน	เพศ	ประถม	มัธยม	ผู้ปกครอง
รัฐบาล	ชาย	๒๒๔	๕๗๗	๑,๒๖๑
	หญิง	—	๓๗	๓๒๓
ประชาบาล	ชาย	๑๖,๗๒๖	—	—
	หญิง	๗๑๓	—	—
ราษฎร์	ชาย	—	๓,๗๗๔	—
	หญิง	—	๕๕๗	—
รวม	ชาย	๑๗,๙๕๐	๒,๔๕๓	๑,๒๖๑
	หญิง	๗๑๓	๕๗๕	๓๒๓

เทียบนักเรียนในชั้นประถมศึกษา กับนักเรียนทั้งหมด
(ชั้นประถมและมัธยม)

พ.ศ.	นักเรียนประถมศึกษาคิดเป็นส่วนร้อยของนักเรียนทั้งหมด
๒๔๗๔	๑๔.๓
๒๔๗๕	๑๔.๒
๒๔๗๖	๑๕.๕

ส่วนมากของนักเรียนหญิงในชั้นมัธยมศึกษาหรือวิสามัญศึกษานั้น เป็นนักเรียนใน

กรุงเทพ ฯ

จำนวนนักเรียนในชั้นวิสามัญศึกษามีน้อย เพราะไม่มีโรงเรียนวิสามัญศึกษาสำหรับ
หญิง เท่าที่มีอยู่ก็คือ โรงเรียนผดุงศิษย์เพ็ชรบรรยวทยาลงกรณ์ โรงเรียนการศรัทธาศึกษานารี
โรงเรียนการช่าง สตรี บ้านทวาย ในโรงเรียนเพาะช่างมีนักเรียนหญิงเรียนวิชาวาดเขียน
๘ คนไม่เห็นล้าเป็นอันอะไร ส่วนชั้น ป. ๕-๖ ในโรงเรียนประชาบาลมีนักเรียนหญิง
๗๘๓ คนใน พ.พ. ๒๔๗๖

จำนวนเด็กซึ่งมีอายุ พ้น ๓๕ ปี ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาแล้ว แต่ยังต้อง
เรียนอยู่

พ. ศ.	จำนวนเด็กอายุเกินกว่า ๓๕ ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา		
	ชาย	หญิง	รวม
๒๔๗๔	๓๗,๘๓๗	๓๓,๕๖๓	๗๑,๔๐๐
๒๔๗๕	๓๗,๐๖๓	๓๐,๗๓๔	๖๗,๗๙๗
๒๔๗๖	๓๗,๗๗๐	๓๓,๕๗๐	๗๑,๓๔๐

เมื่อมาคำนึงถึงว่า เด็กเหล่านี้มีเวลาเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างน้อยที่สุด ๕ ปีแล้ว
จำนวนก็ไม่น่าจะมากมายถึงเพียงนี้ แต่เนื่องด้วยครูยังขาดความรู้ในวิชาอื่น เก่ง
อยู่ประการการศึกษาหรือก็ขาดแคลน เด็กเหล่านี้จึงตกค้างอยู่อีกมาก จนกว่าจะรู้ภาษาไทย
พออ่านออกเขียนได้ ซึ่งกระทรวงกำหนดเพียงหลักสูตรหลวงชั้น ป. ๒ (คือ ป. ๓ อย่างเก่า)

วิสามัญศึกษา

เนื่อง จากกระทรวง อรรถการ มีทุนน้อย จึงได้จัดการศึกษาแผนกนี้เท่าที่จะทำได้

ชั้นประถม

ประถมปีที่ ๕ ถึง ๖ เท่านั้นเป็นประถมวิสามัญ มีวิชาสหพหุเรียนคือ การทำสวน

การทำนา การเลี้ยงปศุสัตว์ ไร่สวน ช่างเย็บเสื้อผ้า ช่างพิมพ์ ช่างก่อสร้าง ช่างไม้ เป็นต้น สำหรับผู้หญิงมีการเรียน การเย็บปักถักร้อย

ประถมวิสามัญญไทยมากมักจะมีนักเรียน ที่อายุ เกินเขตต์เกณฑ์ ส่วนอายุในเกณฑ์ มีน้อย และวิชาบาง อย่างก็เกินกว่าแรงเด็ก

ชื่อนิยม

โรงเรียนที่สอนแผนกมัธยมวิสามัญญในจังหวัดพระนคร คือ โรงเรียนเพาะช่าง ๑ โรงเรียนพลีชยการ ๒ โรงเรียนฝึกหัดครูสตรีเพื่อชวบุรีวิทยาลงกรณ์ ๓ โรงเรียนฝึกหัดครู มัธยมที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งชายและหญิง โรงเรียนช่างพิมพ์ วิกสังเวช โรงเรียนช่างก่อสร้าง อุเทนถวาย และมีแผนกการช่างที่โรงเรียนสตรีบ้านทวาย และแผนกการครัวที่โรงเรียนศึกษานารี

โรงเรียนที่อยู่ตามหัวเมือง คือ โรงเรียนฝึกหัดครู ประถมชายในจังหวัดนครปฐม ๑ โรงเรียนฝึกหัดครู ประถมสตรีกรรม ๒ โรงเรียนที่ โนนวัก จังหวัดนครราชสีมา และที่ควนเนียง จังหวัดสงขลา

การฝึกวิชาชีพในโรงเรียนประชาบาล

ตามพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๖๔ นักเรียนซึ่งสอบไล่ได้บริบูรณ์ตามหลักสูตรประถมสามัญศึกษา ถ้าไม่เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษา ก็ต้องเรียน วิชาชีพต่อไปอีก ๒ ปี สถิติต่อไปนี้ แสดง จำนวนนักเรียนซึ่งได้รับการศึกษา วิชาชีพในโรงเรียนประชาบาล

จำนวนนักเรียนที่เรียนวิชาชีพในโรงเรียนประชาบาล

วิชาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	พ. ศ.
การทำสวน (ผัก)	๕๐,๗๒๘	๕,๓๗๗	๕๖,๑๐๖	๒๔๗๔
	๕๕,๒๗๗	๗,๕๒๘	๕๒,๘๐๖	๒๔๗๕
	๖๘,๑๕๕	๑๓,๒๔๓	๘๑,๓๙๘	๒๔๗๖

วิชาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	พ. ก.
๒. การทำนา (ข้าว)	๖,๓๓๓ ๘,๘๕๒ ๘,๓๔๗	๓,๐๘๕ ๓,๓๓๖ ๒,๐๖๒	๗,๒๑๘ ๑๐,๑๘๘ ๑๐,๔๐๙	๒๔๗๔ ๒๔๗๕ ๒๔๗๖
๓. การเลี้ยงปศุสัตว์	๒,๖๔๒ ๓,๐๘๘ ๓,๔๓๗	๓,๓๖๘ ๖๐๔ ๗๔๗	๓,๘๑๐ ๓,๖๙๓ ๒,๓๘๕	๒๔๗๔ ๒๔๗๕ ๒๔๗๖
๔. การผสม (เย็บ) ↓ บนกรวย)	— ๓๒๓ ๔๒	๕,๗๖๒ ๓,๓๘๕ ๓๘,๐๓๓	๕,๗๖๒ ๓,๓๘๕ ๓๘,๐๗๕	๒๔๗๔ ๒๔๗๕ ๒๔๗๖
๕. การทอ	— — —	— ๓๔๖ ๓,๒๓๗	— ๓๔๖ ๓,๒๓๗	๒๔๗๔ ๒๔๗๕ ๒๔๗๖
๖. ฝึกสอน	— ๓,๓๗๘ ๒,๗๒๓	— ๒๔๔ ๒๖๘	— ๓๔๖ ๓,๐๙๓	๒๔๗๔ ๒๔๗๕ ๒๔๗๖
๗. ทำขาย	— — ๘	— — —	— — ๘	๒๔๗๔ ๒๔๗๕ ๒๔๗๖
๘. ช่างเหล็ก	— ๒๗ ๓๓	— — ๕	— ๒๗ ๓๖	๒๔๗๔ ๒๔๗๕ ๒๔๗๖

วิชาขพ	ชาย	หญิง	รวม	พ. ก.
๘. กนก	— ๒๘ ๕๐	— — —	— ๒๘ ๕๐	๒๔.๗๔ ๒๔.๗๕ ๒๔.๗๖
๑๐. ชักฟอก	— — ๑๗	— — ๑๗.๗	— — ๑๗.๗	๒๔.๗๔ ๒๔.๗๕ ๒๔.๗๖
๑๑. ช่างปูน	— ๖๓ ๑๗	— — —	— ๖๓ ๑๗	๒๔.๗๔ ๒๔.๗๕ ๒๔.๗๖
๑๒. ช่างไม้	— ๑๐๔ ๓๖๕	— — —	— ๑๐๔ ๓๖๕	๒๔.๗๔ ๒๔.๗๕ ๒๔.๗๖
๑๓. ช่างเงิน	— ๒๒ ๑๗	— — —	— ๒๒ ๑๗	๒๔.๗๔ ๒๔.๗๕ ๒๔.๗๖
๑๔. ทอผ้า	— — —	— ๘๘ ๒๗.๗	— ๘๘ ๒๗.๗	๒๔.๗๔ ๒๔.๗๕ ๒๔.๗๖
๑๕. ทำเชือก	— ๒๘๘ ๑๓	— — —	— ๒๘๘ ๑๓	๒๔.๗๔ ๒๔.๗๕ ๒๔.๗๖

วิชา	ชาย	หญิง	รวม	พ. ศ.
๓๖. ปักกว	—	—	—	๒๔๗๔
	—	—	—	๒๔๗๕
	๔	—	๔	๒๔๗๖
๓๗. ทอเสื่อ	—	—	—	๒๔๗๔
	๘	๓	๑๑	๒๔๗๕
	—	๑๑	๑๑	๒๔๗๖

จากสถิติข้างต้นจะเห็นว่า จากจำนวนนักเรียนประชาบาล ๗๗๑,๗๓๗ คนนั้นได้
รับการศึกษาวชิราวุธเพียง ๓๓๘,๓๗๕ คน และเป็นการเพาะปลูกเสื่อ ๘๓,๗๐๘ คน ซึ่งเป็น
จำนวนน้อยเหลือเกิน ทั้งนี้เพราะเราขาดโรงเรียน ขาดเครื่องมือ และขาดครูที่จะสอน
วิชาสหกรณ์ให้เพียงพอ ผลที่ได้จึงไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยตามพระราชบัญญัติ

จำนวนนักเรียนที่เรียนวิชาสหกรณ์ในโรงเรียนรัฐบาล พ. ศ. ๒๔๗๖

ประเภท

เลขที่	วิชา	ชาย	หญิง	รวม
๑.	ช่างพิมพ์	๒๐	—	๒๐
๒.	ช่างไม้	๓๕	—	๓๕
๓.	ช่างถม	๘	—	๘
๔.	ช่างเขียน	๖๑	—	๖๑
๕.	ช่างแกะ	๓๕	—	๓๕
๖.	ช่างปั้น	๑๕	—	๑๕

เลขที่	วิชาชีพ	ชาย	หญิง	รวม
๗.	ช่างถ่ายภาพ	๓๓	—	๓๓
๘.	ช่างทำแม่พิมพ์	๘	—	๘
๙.	ช่างขับ	๓๐	—	๓๐
๑๐.	ช่างทอง	๓๘	—	๓๘
รวม		๑๐๑	—	๑๐๑

จำนวนนักเรียนนวิชาชีพในโรงเรียนรัฐบาล พ.ศ. ๒๔๗๖

มัธยม

เลขที่	วิชาชีพ	ชาย	หญิง	รวม
๑.	ช่างเขียน	๖๓	๘	๖๘
๒.	ช่างก่อสร้าง	๕๕	—	๕๕
๓.	ช่างตัดเสื้อ	๓๘	๕	๔๓
๔.	ช่างเย็บปักถักร้อย	—	๓๓	๓๓
๕.	ช่างเครื่องยนต์	๘	—	๘
๖.	พลศึกษา	๔๘๕	—	๔๘๕
๗.	ครูประกาศนียบัตรมณฑล	๒๖๐	๓๘๒	๖๔๒
๘.	ครูมูล	๖๘๓	๓๒	๗๑๕
๙.	ครูประถมสามัญ	๘๗	๓๒๐	๔๐๗
๑๐.	ครูประถมกสิกรรม	๓๓๘	—	๓๓๘
๑๑.	ครูพลศึกษา	๔๓	๓	๔๖
รวม		๑,๘๖๖	๓๘๓	๒,๒๔๙

ครู

จำนวนครูทั้งหมดทั้งชายหญิงที่ทำการอยู่ในโรงเรียน มีดังต่อไปนี้
จำนวนครูในโรงเรียนทั้ง ๓ ประเภท

พ. ศ.	ครูโรงเรียนรัฐบาล	ครูโรงเรียน ประชาบาล	ครูโรงเรียนราษฎร์	รวม
๒๔๗๔	๓,๘๓๓	๑๓,๐๗๒	๒,๓๘๗	๑๗,๔๐๒
๒๔๗๕	๒,๐๓๓	๑๒,๕๕๘	๒,๖๕๓	๑๗,๒๔๓
๒๔๗๖	๒,๐๖๖	๑๕,๓๖๒	๒,๘๖๘	๒๐,๓๙๖

จำนวนครูแบ่งตามชั้น

ประเภทโรงเรียน	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	วิสามัญศึกษา	รวม	พ. ศ.
รัฐบาล	๗๒๕	๓,๐๗๘	๑๓๐	๓,๘๓๓	๒๔๗๔
	๗๒๒	๑,๓๘๑	๑๑๗	๒,๐๓๓	๒๔๗๕
	๖๒๐	๑,๓๐๐	๑๔๖	๒,๐๖๖	๒๔๗๖
ประชาบาล	๑๓,๐๗๒	—	—	๑๓,๐๗๒	๒๔๗๔
	๑๒,๕๕๘	—	—	๑๒,๕๕๘	๒๔๗๕
	๑๕,๓๖๒	—	—	๑๕,๓๖๒	๒๔๗๖
ราษฎร์	๑,๖๗๕	๕๗๘	๑๓๓	๒,๓๘๗	๒๔๗๔
	๑,๗๓๐	๕๔๘	๓๗๕	๒,๖๕๓	๒๔๗๕
	๒๒,๔๒	๕๓๗	๑๘๐	๒,๘๖๘	๒๔๗๖

โรงเรียนประชาบาล แม้มีนักเรียนชั้นมัธยม อยู่บ้างก็ เป็นจำนวนน้อย ไม่มีครูประจำ
ใช้ครูชั้นประถม นั้นเอง ทำการ สอน

จำนวนครูในโรงเรียนพลศึกษา

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน	ชาย	หญิง	รวม
๒๔๗๔	๖,๓๗๐	๑๓,๗๓๑	๑,๙๕๔	๑๕,๖๘๓
๒๔๗๕	๖,๗๑๔	๑๓,๑๒๒	๑,๗๐๑	๑๔,๘๒๓
๒๔๗๖	๗,๓๐๓	๑๖,๐๗๔	๒,๕๗๓	๑๘,๖๔๗

เฉลี่ยจำนวนนักเรียนต่อครู คนหนึ่ง

ชนิดโรงเรียน	พ.ศ.	เฉลี่ยครูคนหนึ่งสอนนักเรียนในชั้น			
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	วิสามัญศึกษา	รวม
รัฐบาล	๒๔๗๔	๒๗	๒๐	๑๑	๒๓
	๒๔๗๕	๒๖	๑๑	๑๗	๒๑
	๒๔๗๖	๒๑	๒๐	๑๖	๒๒
ประชาบาล	๒๔๗๔	๕๓	—	—	๕๓
	๒๔๗๕	๕๕	—	—	๕๕
	๒๔๗๖	๕๑	—	—	๕๑
ราษฎร์	๒๔๗๔	๒๖	๑๓	๒๓	๒๒
	๒๔๗๕	๒๖	๑๔	๗	๒๒
	๒๔๗๖	๒๐	๑๗	๑๓	๑๑

ปัญหาเรื่องครูยังคงอยู่เช่นเดิม คือ ยังไม่มีครูที่พอใช้ ครูโรงเรียนประชาบาล
แทบทั้งนั้นไม่ใช่ครู ประกาศนียบัตร ครู จากความรู้ วิชาครูกัน สมัย
ก่อนนี้เองจากเงินก้อน

ครูน้อยนั่นเอง ถ้ารัฐบาลมีเงินมาเพิ่ม อัตรารายเงินเดือนครู ขึ้นทำให้สูงขึ้น ก็จะมีโอกาส
ให้ครูมีความรู้ที่ๆ มาใช้มากขึ้น การฝึกหัดครู ปรชาบาล เท่าที่ ทำ อยู่ เป็นการอบรม
ระหว่างโรงเรียนฝึกหัดครู ขึ้นเท่านั้นไม่เป็นการเพียงพอ เพราะมีเวลาน้อย ถ้าจัดให้
มีชั้นนักเรียนฝึกหัดครู ขึ้นในโรงเรียนรัฐบาลประจำภาคและประจำจังหวัด ถ้ามีเงินพอที่
จะให้ครู ประกาศนียบัตร บรรจุ ในโรงเรียน ปรชาบาลได้ โรงเรียนรัฐบาลประจำภาคและประจำ
จังหวัดก็สามารถจัดตั้งแผนกฝึกหัดครู ขึ้นได้

เงินเดือนครู

ตามที่ปรารภมาข้างต้น ครู ประถมศึกษาจำนวนพันๆ ในโรงเรียน ปรชาบาลของเรา
ได้รับผลประโยชน์น้อย สดึกต่อไปนี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อเฉลี่ยเงินเป็นราย เดือนแล้ว
เงินเดือนของครู คนหนึ่งๆ นั้น ถูกยิ่งกว่า ค่าแรงกรรมกร ที่ไร การศึกษาเสียอีก อันที่จริง
ครู ปรชาบาลเหล่านี้ควร จะเป็นคนท้อง ถิ่น เมื่อหาครู สอน ตามโรงเรียน ปรชาบาลท้องถื่น
ไม่ได้ก็ต้องใช้นักเรียนโตๆ ที่ จะหาได้ ในท้อง ถิ่น สอนไปก่อน ดีกว่าไม่มีใคร สอน เมื่อได้
ครูฝึกหัดที่จังหวัดส่งไปแทนก็ส่งนักเรียนโตนั้นไปเข้าเป็นนักเรียนโรงเรียนฝึกหัดครู เพื่อ
มาเป็นครู ในท้อง ถิ่นของเขา เมื่อเรียนสำเร็จแล้ว ครู ที่ไม่เป็นคนท้อง ถิ่นประจำ อยู่ ตาม
โรงเรียนไม่ได้นาน และ บางแห่งเช่นใน ที่ กนกการก็ไม่มีใคร สมัครไป เป็นครู เพราะเงิน
เดือนครู ปรชาบาลน้อย ไม่คุ้มกับที่ จะ ทง ถิ่น เกิม เพราะฉะนั้น เงิน เดือน น้อยๆ เหล่านี้
ก็พอคึกยที่ให้แก่ นักเรียนโตๆ หรือ นักเรียน สอน เหล่านี้ ขรรคานักเรียน สอน จะ ต้องไป
ประจำ อยู่ กับครู ผู้ชำนาญ แต่ที่ ไปรับหน้าที่ เป็นครู รับผิดชอบเอง เช่นนี้ ผล การ สอนใน
โรงเรียน ปรชาบาลจึง อ่อนไป

๑ ๒
 เงินเดือนครู

พ.ศ.	ประชากร	รัฐบาล		
		มณฑลกรุงเทพ ฯ	มณฑลอื่นๆนอกจาก มณฑลกรุงเทพ ฯ	ทุกมณฑล
๒๔๗๔	๑๕.๑๗ บาท	๗๗.๘๕ บาท	๓๗.๕๓ บาท	๕๓.๒๑ บาท
๒๔๗๕	๓๔.๔๔ ,,	๘๓.๕๕ ,,	๓๗.๕๔ ,,	๕๖.๔๗ ,,
๒๔๗๖	๑๕.๔๒ ,,	๘๖.๓๗ ,,	๓๗.๑๗ ,,	๕๓.๗๖ ,,

เงิน เดือน ครู โรงเรียน ประชาชน ที่ ว่าง ยื่น จะ เห็น ได้ ชัด เมื่อ เทียบ กับ ราย เดือน
 เงิน เดือน ครู โรงเรียน รัฐบาล

ราย เดือน เงิน เดือน ครู รัฐบาล ใน กรุงเทพฯ ที่ สูง กว่า ครู รัฐบาล ใน ทวี เมือง เป็น เพราะ
 ใน กรุงเทพฯ มี โรงเรียน ใหญ่ ๆ มาก มี ครู ประ กาศ นัย บั ตร เป็น ส่วน มาก กับ มี ครู ประ กาศ นัย บั ตร
 ต่าง ประเทศ และ ครู ชาว ต่าง ประเทศ ซึ่ง ได้ รับ เงิน เดือน สูง รวม อยู่ กว้าง เป็น อัน มาก

จำนวนอาจารย์และครูโรงเรียนรัฐบาล
 ที่ ได้ เงิน เดือน ตาม ชั้น ต่าง ๆ ใน พ. ศ. ๒๔๗๖

ตำแหน่ง	เงินเดือน	จำนวน
อาจารย์ชั้น ๑ เอก	๕๐๐ บาท (๑๐๐ บาท เพิ่มพิเศษ)	ชาย ๒ คน
„ „ „	„	„ ๔ „
„ „ „	๔๖๐ „	„ ๔ „
„ „ „	๔๒๐ „	„ ๖ „
„ ๒ เอก	๓๘๐ „	„ ๔ „
„ „ „	๓๕๐ „	„ ๓ „
„ „ „	๓๒๐ „	„ ๔ „
„ ๓ เอก	๒๘๐ „	„ ๗ „
„ „ „	๒๖๕ „	„ ๑๕ „
„ „ „	๒๔๐ „	„ ๑๐ „
รวมผู้รับเงินเดือนชั้นอาจารย์		๖๔ „

ตำแหน่ง	เงินเดือน	จำนวน
๒ ๒๖๕ ๑ เอก	๒๖๕ บาท	ชาย ๘ คน
๒๖๕ ๒ โท	๑๙๕ "	๒๕ "
๒๖๕ ๓ ทวี	๑๗๕ "	ชาย ๑๕ "
		หญิง ๑ "
๒๖๕ ๔ เอก	๑๕๕ "	ชาย ๑๖ "
		หญิง ๑ "
๒๖๕ ๕ โท	๑๔๐ "	ชาย ๑๘ "
		หญิง ๓ "
๒๖๕ ๖ ทวี	๑๒๕ "	ชาย ๒๐ "
๒๖๕ ๗ เอก	๑๑๐ "	ชาย ๓๙ "
		หญิง ๔ "
๒๖๕ ๘ โท	๑๐๐ "	ชาย ๕๑ "
๒๖๕ ๙ ทวี	๙๐ "	ชาย ๕๓ "
		หญิง ๔ "
๒๖๕ ๑๐ เอก	๘๐ "	ชาย ๒๖๙ "
		หญิง ๒๕ "
๒๖๕ ๑๑ โท	๗๐ "	ชาย ๘๐ "
		หญิง ๘ "
๒๖๕ ๑๒ ทวี	๖๐ "	ชาย ๗๓ "
		หญิง ๔ "
๒๖๕ ๑๓ เอก	๕๕ "	ชาย ๘๙ "
		หญิง ๖ "
๒๖๕ ๑๔ โท	๕๐ "	ชาย ๑๗๘ "
		หญิง ๑๙ "
๒๖๕ ๑๕ ทวี	๔๕ "	ชาย ๓๙๕ "
		หญิง ๘๓ "

ตำแหน่ง	เงินเดือน	จำนวน
ครูชั้น ^๕ ๖ เอก	๔๐ บาท	ชาย ๑๗๘ คน หญิง ๑๘๘ „
„ ๖ โท	๓๕ „	ชาย ๑๔๘ „ หญิง ๒๐ „
„ „ ^๕ ทวิ	๓๐ „	ชาย ๓๔๑ „ หญิง ๖๑ „
รวมผู้รับเงินเดือนชั้นครู ^๕		ชาย ๑๘๘๗ „ หญิง ๒๕๘ „

ครูสำรวจชั้น ^๕ ๑ เอก	๒๕ บาท	ชาย ๑๒๑ „ หญิง ๒๐ „
„ „ โท	๒๐ „	ชาย ๑๔๐ „ หญิง ๒๘ „
„ „ ^๕ ทวิ	๑๕ „	ชาย ๓๐ „ หญิง ๑๖ „
„ ๒ เอก	๑๒ „	ชาย ๕ „ หญิง ๖ „
„ „ โท	๑๐ „	ชาย ๕ „ หญิง ๕ „
„ „ ^๕ ทวิ	๘ „	ชาย ๑ „
รวมผู้รับเงินเดือนชั้นครู ^๕ สํารอง		ชาย ๓๐๓ „ หญิง ๗๕ „

รวมทั้งข้าราชการ และ เสมียน พนักงาน ทรับเงินเดือนตำแหน่ง อธิการ และ ครู ทั่ว
ผู้ทรับเงินเดือนต่ำกว่า อัตราที่ คง อยู่ในชั้นของตำแหน่งนั้น ๆ

จำนวนอาจารย์ผู้รับของโรงเรียนรัฐบาล
ที่ได้รับเงินเดือนตามลำดับชั้นต่างๆ ใน พ. ศ. ๒๔๗๖

ตำแหน่ง	เงินเดือน	จำนวน
ผู้ตรวจการฝึก	๘๕๐—๑๑๐๐ บาท	ชาย ๑ คน
ผู้ดูแลโรงเรียนฝึกหัดครู	๘๕๐—๑๑๐๐ „	„ ๑ „
ครูใหญ่โรงเรียนกลางวัน	๖๕๐— ๘๕๐ „	„ ๓ „
ครูสอนวิชาพิเศษ	๖๐๐— ๘๐๐ „	„ ๓ „
ครูโรงเรียนกลางวัน	๖๓๐— ๗๕๐ „	„ ๕ „
	รวม	„ ๑๓ „

การขยายกิจการโรงเรียน

งานแผนกนี้ ได้จัดทำเฉพาะใน กรุงเทพฯ เท่านั้น เพราะจากคนและจากเครื่องมือ
ที่จะช่วยการงานออกไปถึงหัวเมือง เจ้าหน้าที่จะได้จัดทำเท่ากับที่จะทำได้ ทั้งสถิติ
ที่แสดงเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

พ.ศ.	โรงเรียนชาย	โรงเรียนหญิง	โรงเรียนสหศึกษา	รวม
๒๔๗๔	๓๓	๓๐	—	๖๓
๒๔๗๕	๓๔	๓๒	—	๖๖
๒๔๗๖	๓๗	๓๓	๒	๗๒

ตาราง แสดง การ เปรียบ เทียบ จำนวน นักเรียน ใน จังหวัด พระนคร และ นคร พักย์ ไก่
ทำการ ตรวจ โรค ใน เวลา ๓ ปี

พ.ศ.	จำนวนนักเรียนท่งสัน			จำนวนนักเรียนที่ตรวจ			จำนวนนักเรียนที่ตรวจร้อยละ		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
๒๔๗๔	๓๓,๓๕๘	๓,๔๓๓	๓๖,๗๙๑	๒,๓๓๐	๓,๖๘๓	๖,๐๑๓	๒๐.๓๔	๔๘.๒๘	๒๗.๐๔
๒๔๗๕	๓๓,๒๓๔	๓,๖๐๗	๓๖,๘๔๑	๓,๕๔๕	๓,๘๘๖	๗,๔๓๑	๒๘.๘๓	๕๒.๕๖	๓๖.๗๓
๒๔๗๖	๗,๔๓๐	๔,๔๗๐	๑๑,๙๐๐	๓,๓๗๘	๒,๒๓๓	๕,๖๑๑	๔๕.๔๗	๔๘.๘๔	๔๗.๐๕

กอง สหวิทยาลัย โรงเรียน ไท่ วัง เกณฑ์ ของ การ ตรวจ วัณโรค นี้ คือ โรงเรียน ที่ เพิ่ง
ตรวจ ใหม่ จะ ตรวจ นักเรียน ทุก คน ใน โรงเรียน นั้น ส่วน โรงเรียน ที่ เคย ตรวจ มา แล้ว แบ่ง ตรวจ
เป็น ชั้น ๆ คือ ชั้น ป. ๔ ม. ๔ ม. ๕ และ นักเรียน เข้า ใหม่ ทุก คน การ ที่ ทำ เช่น นี้ ก็
เพราะ สถาน ที่ รักษา ไม่ เพียง พอ

ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ สถาน ที่ รักษา วัณโรค ต่าง ๆ ของ นักเรียน คือ โรงพยาบาล ศิริราช
โรงพยาบาล พญาภิรมย์ โรงพยาบาล วชิร สถาน อำนวย ๓,๒ และ ๕ นอกจาก นี้ สภา
กาชาด สยาม ไก่ ส่ง นาง อำนวย ไป ตาม โรงเรียน ต่าง ๆ ทุก วัน ผล ก็ เปลี่ยน กัน เพื่อ ช่วย และ
นำ ครู ให้ รู้ จัก การ รักษา และ ช่วย รักษา พยาบาล นักเรียน ใน เมื่อ จำ เป็น ต้อง จัก การ รักษา

ตาราง แสดง จำนวน นักเรียน ที่ นาย แพทย์ ไก่ ตรวจ พบ โรค

พ.ศ.	จำนวนที่ตรวจ			จำนวนที่พบโรค			พบโรคร้อยละ		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
๒๔๗๔	๒,๓๓๐	๓,๖๘๓	๖,๐๑๓	๓,๘๒๓	๓,๓๗๘	๗,๒๐๑	๗๘.๘๒	๘๓.๖๓	๘๐.๐๓
๒๔๗๕	๓,๕๔๕	๓,๘๘๖	๗,๔๓๑	๓,๐๘๓	๓,๕๔๕	๖,๖๒๘	๘๗.๒๕	๘๓.๕๓	๘๓.๓๘
๒๔๗๖	๓,๓๗๘	๒,๒๓๓	๕,๖๑๑	๒,๓๔๓	๓,๕๔๓	๕,๘๘๖	๖๘.๓๔	๖๘.๓๐	๖๘.๒๕

ผลของการตรวจความสมบูรณ์แห่งร่างกายของนักเรียนในโรงเรียนที่นายแพทย์ สุธา
ภักดิ์โรงเรียน ได้ไปทำการตรวจในระยะ ๓ ปี

ตารางต่อไปนี้ แสดงสถิติเปรียบเทียบโรคเป็นร้อยละ ของจำนวนนักเรียนที่นายแพทย์
ได้กระทำการตรวจพบโรค

ประเภทโรค	ชาย			หญิง		
	๒๔๗๔	๒๔๗๕	๒๔๗๖	๒๔๗๔	๒๔๗๕	๒๔๗๖
พยาธิลำไส้	๔๕.๕๕	๕๕.๖๓	๓๒.๐๔	๔๗.๕๐	๔๓.๐๐	๒๘.๔๐
พื่นและเหียงอก	๑๔.๒๔	๒๗.๐๔	๒๓.๗๑	๑๕.๖๗	๒๘.๖๗	๓๒.๔๙
ตา	๒๐.๕๖	๒๒.๗๔	๒๔.๔๓	๒๖.๗๓	๑๙.๑๙	๒๒.๕๖
ส่ายตา	๒.๖๐	๔.๐๖	๓.๗๒	๓.๓๓	๔.๔๔	๔.๔๕
จมูก	๒.๐๓	๒๖.๔๓	๒.๒๓	๕.๙๗	๓๗.๖๗	๓.๓๐
คอ	๙.๔๔	๑๓.๗๗	๗.๙๑	๑๖.๖๒	๑๗.๙๔	๘.๐๙
หู	๓.๓๔	๐.๙๖	๐.๗๕	๐.๙๕	๐.๕๘	๐.๓๖
ปอด	๒.๙๙	๐.๒๓	—	๑.๓๖	๐.๑๖	—
หัวใจ	๑.๐๐	๐.๔๕	๐.๐๖	๑.๓๖	๐.๓๗	๐.๐๙
ผิวหนัง	๕.๗๔	๒๙.๐๓	๑๗.๕๗	๔.๗๙	๑๒.๒๒	๖.๓๘
ท่อน้ำเหลือง	๒๕.๕๗	* ๒.๒๗	* ๐.๐๓	๒๘.๖๐	* ๐.๖๓	* ๐.๐๔
เส้นประสาท	—	๐.๑๓	—	๐.๑๓	๐.๑๖	—
การย่อยอาหาร	๐.๓๕	๖.๗๗	—	๑.๓๒	๔.๖๖	—
โรคติดต่อ	—	๐.๐๓	—	—	—	๐.๐๔
โรคอื่นๆ	๐.๓๕	๐.๗๓	๐.๓๙	๐.๑๗	๐.๖๓	๐.๓๑

* นับแต่พวก ท่อน้ำเหลืองโรคเท่านั้น

การลูกเสือ

การลูกเสือสยามจำเริญขึ้นตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนาขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๕๔ มาจนบัดนี้เป็นเวลา ๒๓ ปี กิจกรรมที่ได้ดำเนินเจริญขึ้นเป็นลำดับมา ปรากฏแก่ชาวสยามและชาวนานาชาติทั้งในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และในทางสัทธิศกแก่ชาติบ้านเมือง ส่วนกิจกรรมที่ได้ดำเนินมาในระหว่างชวษนั้น ที่ควรกล่าวโดยเฉพาะถึงชื่อเสียงความสำคัญ คือ

ในตอนต้นได้มีการเปลี่ยนอุปนายกสภากรรมการกลางจกการลูกเสือแห่งประเทศไทยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาปริชานสาสน์ (เสริญ บัณยารชุน) เป็นอุปนายกแทนพระยาประมวญวิชาพล

โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งนักเรียนไทย ๕ นายเป็นผู้แทนคณะลูกเสือสยามเข้าร่วมในการชุมนุมลูกเสือนานาชาติที่ เกอะ เกอะ เลอ ประเทศอังกฤษ ระหว่างวันที่ ๒ ถึงวันที่ ๑๖ สิงหาคม และส่งนักเรียน ๒ นายเป็นผู้แทนคณะลูกเสือสยามเข้าร่วมในการประชุมปรึกษาหารือระหว่างคณะลูกเสือนานาชาติ

เนื่องด้วย พ.ร.บ. ว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๖ และตามทางการลูกเสือได้ถือหลักปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกและบังคับบัญชาดำเนินตามแนวระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคของฝ่ายปกครอง จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยุบเลิกสภากรรมการจัดการลูกเสือมณฑล ให้มีคณะกรรมการจัดการลูกเสือจังหวัดขึ้นมีหน้าที่บริหารกิจการของลูกเสือในจังหวัดนั้น และขึ้นตรงต่อสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งประเทศไทย ให้มีคณะกรรมการจัดการลูกเสืออำเภอขึ้น มีหน้าที่บริหารกิจการลูกเสือในอำเภอขึ้น และขึ้นตรงต่อคณะกรรมการจัดการลูกเสือจังหวัด ให้เจ้าหลวงประจำจังหวัดเป็นนายกกรรมการจัดการลูกเสือจังหวัด ให้กรรมการจังหวัดเป็นผู้ตรวจการลูกเสือประจำจังหวัด ให้นายอำเภอเป็นนายกกรรมการจัดการลูกเสืออำเภอ และสภากรรมการกลางฯ ได้ให้เปลี่ยนเลขหมายกองในจังหวัดหนึ่ง ๆ กองใด เป็นกองที่แรกตั้งก่อนในจังหวัดให้ใช้หมายเลข ๑ ถัดจากนั้นก็จะเป็นเลข ๒ เลข ๓ ค่อย ๆ กันไปตามลำดับ

ส่วนการบำเพ็ญประโยชน์ สังเกตได้ตระหนักว่าลูกเสือทั่วราชอาณาจักร รู้จักและเข้าใจเลือกหาวิธีและกิจการที่กระทำขึ้นเป็นที่น่าสนใจมาก ซึ่งผลของการที่ลูกเสือกระทำไ้ประโยชน์ทั้งแก่สาธารณชนและประเทศชาติ เช่น จัดการซ่อมถนนและชักชวนน้ำใช้กับการช่วยเจ้าหน้าที่รักษาสันติสุขของทวยราษฎร์ และปราบเสี้ยนหนามก่อแผ่นดิน เป็นอาทิ.

พ. ศ.	จำนวนลูกเสือประจำการ	จำนวนผู้บังคับบัญชาลูกเสือ	
		ผู้กำกับ	รองผู้กำกับ
๒๔๗๔	๗๗,๕๐๔	๓,๕๖๗	๔,๔๓๙
๒๔๗๕	๙๐,๖๕๕	๓,๗๒๒	๔,๖๔๐
๒๔๗๖	๙๕,๗๓๗	๓,๗๓๗	๔,๙๗๖

การอนุสภากาชาดสยาม

สภากาชาดสยามได้จัดทำอนุสภากาชาดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ เพื่อเกลี้ยกล่อมเด็กให้เป็นสมาชิก ด้วยความประสงค์ที่จะปลูกฝังนิสัย ให้เป็นผู้มีใจเมตตา กรุณา ต่อเพื่อนมนุษย์ มุ่งทำประโยชน์ ให้แก่มหาชน และเพื่อจะได้เป็นที่เชิดชว เกียรติยศ ของบ้าน เมือง ในการที่ดำเนิน การทน สมัย ของโลกใหม่ สืบต่อไป ในการ ที่เรจัก ชื่น นนย ใจ เขา เด็ก ทั้ง หญิง ชาย ทั้ง แก่ ชาย ๗ ปีบริบูรณ์ ถึง ๓๗ ปีบริบูรณ์ ตามโรงเรียน ต่าง ๆ เป็น ที่ ตั้ง เช่น เกี่ยวกับ นานา ประเทศ ทำ อยู่

กรณียกิจ ของ สมาชิก ของอนุสภากาชาดสยาม ที่สมควรกล่าว คือ การช่วยบำเพ็ญประโยชน์ ให้แก่ผู้อื่น มีการ ทำ เครื่องใช้ ให้แก่ สาธารณสถาน และ ออก ทน ออก แรง แสวง การ เล่น ต่าง ๆ ใน ว่าง งาน ของ สภากาชาด ประจำ ที่ ส่วน สราญรมย์ ใน พระนคร หลวง ทั้ง ยัง ตั้ง สถาน อนุสภากาชาด สงเคราะห์ และ ตั้ง ตู้ ยา ชน ภายใน หมู่ และ หน่วย

พ. ศ.	จำนวนนักเรียนที่เป็นสมาชิกอนุสภากาชาดสยาม
๒๔๗๔	๓๐๓,๙๗๕
๒๔๗๕	๓๐๓,๒๗๓
๒๔๗๖	๓๐๐,๗๗๕

พลศึกษา

พลศึกษาต่าง ๆ ที่จัดขึ้นตามโรงเรียนก็คือ การฝึกคนทำมือเปล่าโดยใช้เครื่องมือ การฝึกคนส่วนห้อยโหน มวยไทย มวยฝรั่ง ญูญิตสู

ทุก ๆ ปี ในจังหวัดพระนครมีการแข่งขันมวยฝรั่ง ซึ่งมีคนนิยมมาก การแข่งขันกินเวลาหลายวัน การแข่งขันฝึกคนส่วนห้อยโหน และ ญูญิตสูก็มีเหมือนกัน แต่มีน้อยโรงเรียนเข้าแข่งขัน เพราะโรงเรียนขาดเครื่องมือและขาดครู

การเล่นฟุตบอลเป็นกีฬาที่คนนิยมมาก แต่น่าเสียดายที่มีสนามเล่นไม่เพียงพอ โรงเรียนที่มีสนามฟุตบอลเล่นได้ขนาดมีน้อยแห่ง และมีสนามเดียวสำหรับโรงเรียนหนึ่งไม่เพียงพอแก่นักเรียน ตามหัวเมืองได้กำชับกันให้รีบหาที่ไว้สำหรับทำสนามเล่นต่าง ๆ ให้เพียงพอแก่จำนวนนักเรียนแต่บัดนี้

สำหรับนักเรียนหญิงได้เริ่มมีการแข่งขันเน็ตบอลขึ้นในชั้น และเข้าใจว่าจะเป็นที่นิยมมาก

การเล่นกีฬาทุกชนิดมีความมุ่งหมายจะอบรมทางใจและทางกายไปด้วยทีเดียว เป็นการเล่นไทยท่า การกีฬาที่เล่นเป็นพวกเป็นกีฬาที่โรงเรียนพึงประสงค์มากที่สุด

การกรีฑาประจำตัวของนักเรียนในจังหวัดพระนครมีทุกปี ทั้งชายและหญิงรวมกัน สนามสวนกุหลาบที่ใช้มีการกรีฑาไม่เพียงพอความต้อง การ เกยวนเจ้าหน้าที่กำลังการจะสร้างสนามกีฬาใหญ่ขึ้น (Stadium) ในจังหวัดพระนคร

การสอบไล่

การสอบไล่ในชั้นนี้สอบแต่ คุรุมัธยม คุรุประถม คุรุมูล คุรุประถมกสิกรรม คุรุพลศึกษา คุรุวาคเขียน และวิชาชุดของประกาศนียบัตร คุรุต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว กับประโยคมัธยมบริบูรณ์ (๑) และประโยคมัธยมพลศึกษา ส่วนมัธยม ๕ และประถม ๕ นั้นโรงเรียนสอบเอง ชั้นประถม ๔ มัธยม ๔ ของโรงเรียนราษฎร์ สอบแต่ผู้ที่อยู่ในเขตที่จะให้ทุนเรียนไทย กรมศึกษาธิการให้มารวมสอบกับโรงเรียนรัฐบาล นอกนั้นโรงเรียนสอบเอง ทั้งนี้เพื่อปลดภาระการสอบไล่ของรัฐบาลให้น้อยลง และให้โรงเรียนที่สามารถได้รับฝึกซ้อมในการสอบไล่ของตัวมากขึ้น

การสอบได้

จำนวนนักเรียนที่สอบได้ได้คะแนนพิเศษประเภทต่าง ๆ

โรงเรียนรัฐบาล

พ.ศ.	เพศ	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย
๒๔๗๔	ชาย	๒,๗๗๑	๒,๔๖๔	๓๓๖
	หญิง	๓,๒๓๖	๕๘๓	๓๖
๒๔๗๕	ชาย	๒,๖๘๗	๒,๘๔๔	๓๖๐
	หญิง	๓,๓๓๖	๖๔๘	๔๕
๒๔๗๖	ชาย	๒,๓๓๓	๒,๓๔๓	๓๒๗
	หญิง	๓,๕๓๖	๕๔๓	๗๓

โรงเรียนประชาบาล

พ.ศ.	ประถม		มัธยมศึกษาต้น	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
๒๔๗๔	๓๘,๔๓๐	๗,๓๖๒	—	๗
๒๔๗๕	๓๗,๓๗๘	๕,๕๗๘	—	๓๒
๒๔๗๖	๒๔,๗๓๔	๘,๕๕๒	—	๖๘

โรงเรียนราษฎร

พ. ศ.	ประถม		มัธยมต้น		มัธยมปลาย	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
๒๔๗๔	๓,๔๕๕	๑๐๖	๒๗๓	๒๓๗	๕๔	๔๐
๒๔๗๕	๓,๒๑๖	๑๕๗	๔๐๕	๒๕๕	๑๖	๔๖
๒๔๗๖	๓,๔๑๖	๓,๓๗๐	๒๔๕	๓๖๓	๘๓	๖๓

ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เข้าเล่าเรียนในโรงเรียน แต่พยายามค้นคว้าหาความรู้ โดยลำพัง กระทั่ง เปิดโอกาสให้มาสมัคร เข้าสอบได้ สมทบกับนักเรียนได้ โดยเสียค่าธรรมเนียมพอสมควร ในศกนี้มีผู้สมัครสอบชั้นมัธยมบริบูรณ์ชายทั้ง ๓ แผนก รวม ๓๑๗ คน และสอบได้ทั้ง ๕๕ คน เป็นหญิงเสีย ๑๓ คน

ทุนเล่าเรียน

ใน พ. ศ. ๒๔๗๖ กระทรวงธรรมการได้แก้ไขระเบียบการให้ทุนเล่าเรียนใหม่ เพื่ออุดหนุนให้นักเรียนให้ได้รับมากทางขึ้น ระเบียบที่วางไว้มีดังนี้ คือ อุดหนุน

(๑) ผู้เล่าเรียนที่ (๒) ผู้หมั่นเรียน (๓) ผู้มีความมาก (๔) เด็กของผู้อุปการะโรงเรียน (๕) ผู้ที่เลือกมาจากท้องที่กักตวง เพื่อเตรียมเป็นนักเรียนฝึกหัดครู (๖) นักเรียนฝึกหัดครู

ทุนเล่าเรียนโดยหลักข้อ ๑

ประเภท ๑ นักเรียนที่สอบไล่ได้ประถมปีที่ ๔ ภายในอายุ ๘ ปีเต็ม และสอบได้คะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๕

ประเภท ๒ นักเรียนที่สอบไล่ได้ประถมปีที่ ๔ ภายในอายุ ๑๐ ปีเต็ม และสอบได้คะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

ประเภท ๓ นักเรียนที่สอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๔ ภายในอายุ ๑๓ ปีเต็ม และสอบได้คะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๕

ประเภท ๔ นักเรียนที่สอบไล่ได้คะแนนร้อยละ ๕ ภายในอายุ ๑๕ ปีเต็ม และสอบไล่คะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

ประเภท ๕ นักเรียนที่สอบแข่งขันชิงทุนเล่าเรียนหลวงไปเรียนต่างประเทศ เลือกเอาจากผู้ที่มีคะแนนสูงสุดของผู้ที่สอบไล่ได้ชั้นประโยคมัธยมบริบูรณ์ และมีอายุไม่เกินกว่า ๓๘ ปีเต็ม จนถึงวันสิ้นปีทดสอบไล่ มีจำนวนบวช ๓ คน แต่คนที่ ๓ ต้องเป็นแผนกวิทยาศาสตร์

ทุนเล่าเรียนโดยหลักข้อ ๒

ให้แก่ นักเรียน หมั้น เล่าเรียน ๓ ปีติดกัน ในโรงเรียนรัฐบาลทั้งสามัญและวิสามัญศึกษา

ทุนเล่าเรียนโดยหลักข้อ ๓

ให้แก่ นักเรียน ในโรงเรียนรัฐบาลที่มีพันธกิจร่วมกัน หรือร่วมมารดาเดียวกัน กับคนเรียนอยู่ในชั้นที่ไม่ต่ำกว่าชั้นแล้ว ๒ คนในโรงเรียนเดียวกัน และซึ่งร่วมผู้ปกครองเดียวกันทั้ง ๓ คน

ทุนเล่าเรียนโดยหลักข้อ ๔

เพื่อทดแทนค่าอุปการะแห่งเจ้าอาวาสซึ่งโรงเรียนตั้งอยู่ในวัดของท่าน ให้ยกเว้นเงินค่าเล่าเรียนแก่ศิษย์ของท่านเป็นพิเศษ กว้างเจ็ดบาทครึ่ง เงินค่าโรงเรียนมัธยม วิทยาลัยวิชา

๑. โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน ๑๐๐ คน ยกเว้นให้คนหนึ่ง

๒. โรงเรียนที่มีนักเรียนเกิน ๑๐๐ คน ยกเว้นให้ร้อยละ ๓ คน และเศษของร้อยละ ๕๐ คนขึ้นไปก็ยกเว้นให้คนหนึ่ง

ทุนเล่าเรียนโดยหลักข้อ ๕

การออกทุนทุนเล่าเรียนประเภทนี้ ให้ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

๑. ให้แก่ผู้มั่งคั่งที่อยู่ในท้องถิ่นการ ซึ่งสมทบเทศบาลเลือกสรรมา เพื่อกลับไปเป็นครู หรือเตรียมเข้าเป็นนักเรียนฝึกหัดครู แล้วกลับไปเป็นครู ประจำท้องถิ่น

๒. ให้ด้วยบวช ๒ คน เป็นอย่างมากที่สุด

๓. ให้ได้รับยกเว้นค่าเล่าเรียนคนหนึ่งไม่เกิน ๕ ปีติด เมื่อคนเก่ากลับไปเป็นครู หรือออก หรือเข้าเป็นนักเรียนฝึกหัดครูแล้ว จึงเลือกคนใหม่มาแทนได้

ทุนเล่าเรียนโดยหลักข้อ ๖

ให้แก่ นักเรียน ฝึกหัดครู ที่มณฑลต่าง ๆ เลือกสรรส่งมาจากท้องถิ่นที่กระทรวงธรรมการ อนุญาต

ทุนเล่าเรียน
จำนวนนักเรียนที่ ใต้ทุนเล่าเรียน

พ.ศ.	ชาย	หญิง	รวม
๒๔๗๕	๒,๖๒๖	๖๘๗	๓,๓๑๓
๒๔๗๕	๒,๕๑๓	๖๘๖	๓,๒๐๙
๒๔๗๖	๒,๕๒๐	๘๖๓	๓,๓๘๓

รายค่าใช้จ่ายการศึกษาสำหรับนักเรียนคนหนึ่ง

ต่อไปนี้ แสดง จำนวน เงิน ซึ่งรัฐบาล ออก ให้ ในการ ศึกษา สำหรับ นักเรียน คน หนึ่ง คัด ถิ่น

๕/๖
ทั้งนี้

พ.ศ.	รายจ่ายในการศึกษาสำหรับนักเรียนคนหนึ่ง	
	โรงเรียนรัฐบาล	โรงเรียนประชาบาล
๒๔๗๕	๒๘.๐๘ บาท	๓.๕๕ บาท
๒๔๗๕	๓๓.๑๘ ,,	๓.๒๓ ,,
๒๔๗๖	๒๘.๑๘ ,,	๓.๕๗ ,,

มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย เป็น สถาน ที่ ศึกษา วิชา เทคนิคนชั้น สูง และ เพื่อ ค้นคว้า ศาสตร์ ต่าง ๆ โดย
มุ่ง ส่งเสริม วิชา ชั้น สูง ใน เวลา นี้ มี มหาวิทยาลัย เคียว คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
และ แบ่ง เป็น คณะ ต่าง ๆ ๕ คณะ คือ คณะ อักษรศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ คณะ แพทย์ศาสตร์
คณะ วิศวกรรมศาสตร์ และ คณะ นิติศาสตร์ และ รัฐศาสตร์ มี โรงพยาบาล ศิริราช เป็น สถานที่

ฝึกหัดนักเรียนแพทย์ นักเรียนเภสัชกรรม และนักเรียนโรงเรียนพยาบาลและผดุงครรภ์
กับมีโรงเรียนฝึกหัดครู มัธยม สำหรับ ขบรมนักเรียนครู ของ คณะ อักษรศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์
ที่สอบไล่ได้ปีที่ ๒ แล้ว

๑. คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ แบ่งเป็น ๖ แผนก ก. ภาษาไทยและภาษา
โบราณตะวันตก จ. ภาษาญี่ปุ่น ค. ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ฉ. เคมี ง. ฟิสิกส์
๖. ชีววิทยา และ ฉ. คณิตศาสตร์

คณะนี้กำหนดหลักสูตรปริญญาตรี ๕ ปี ส่วนครูมัธยมมีหลักสูตร ๓ ปี เรียน
วิชาสามัญ ๒ ปี เรียนวิชาครู ๓ ปี หลักสูตรครูเอก ๕ ปี และต้องได้ประกาศนียบัตร
ครูมัธยมด้วย

๒. คณะแพทยศาสตร์ แบ่งเป็น ๘ แผนก

ก. กายวิภาค จ. สรีรวิทยา ค. พยาธิวิทยา ฉ. อายุรศาสตร์ ง. ศัลยศาสตร์
๖. สูติกรรมและโรคเฉพาะสตรี จ. เภสัชเวทย์ ช. โรงเรียนพยาบาลและผดุงครรภ์ กับ
๗ แผนกเภสัชกรรมซึ่งยังรวมอยู่ด้วย

หลักสูตรปริญญาตรี แพทยศาสตร์ เรียน ๖ ปี แบ่งเรียนที่คณะอักษรศาสตร์และ
วิทยาศาสตร์ ๒ ปี และที่คณะแพทยศาสตร์ ๔ ปี

๓. คณะวิศวกรรมศาสตร์ แบ่งเป็น ๔ แผนก

ก. วิศวกรรมโยธา จ. วิศวกรรมเครื่องกล ค. วิศวกรรมไฟฟ้า กับ ฉ. แผนก
สถาปัตยกรรมซึ่งยังรวมอยู่ด้วย

คณะนี้พึงปรับปรุงหลักสูตรถึงชั้นปริญญา กำหนด ๕ ปีจบ ตั้งแต่ศึกษาเป็นต้นไป
แต่สำหรับแผนกสถาปัตยกรรม ในเวลานี้มีเพียงชั้นประกาศนียบัตร เรียน ๒ ปีจบ

๔. คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ตั้งขึ้นเมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยยกโรงเรียนกฎหมาย
มารวมกับแผนกวิชาข้าราชการพลเรือน และได้มีพระราชบัญญัติยกคณะนี้ขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย
สัตยาธรรมศาสตร์ และการเมืองเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงเป็นอันได้แยกการ
ปกครองไปจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และไปตั้งเป็นโรงเรียนชั้นอุดมอีกแห่งหนึ่งเป็น
อิสระ คณะนี้ปรากฏว่ากำหนดหลักสูตรปริญญาตรี ๓ ปี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๖

คณะ	จำนวนผู้สอน				จำนวนนักศึกษา		จำนวนผู้เรียนจบ		จำนวนผู้สมัครเข้ามหาวิทยาลัย		จำนวนผู้เข้ามหาวิทยาลัย	
	ศาสตราจารย์	รองศาสตราจารย์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	อาจารย์	นิสิต	นักเรียน	นิสิต	นักเรียน	นิสิต	นักเรียน	นิสิต	นักเรียน
ศึกษาศาสตร์	๓	—	—	๑๘	—	๑๘	(ก) ๑๘	—	๑๘	๑๕๕	—	๑๕๕
วิทยาศาสตร์	๒	—	—	๑๑	๑๑๖	—	(ข) ๓	—	๓	๓๑	๓๑	๓๖
วิศวกรรมศาสตร์	—	—	—	๒	๑๔	—	—	—	—	—	—	—
สถาปัตยกรรมศาสตร์	—	—	—	๑	๒๒	—	—	—	๑๑	๒๑	—	—
สัตวศาสตร์	๒	๒	๒	๓๐	(ก) ๘๔	—	(ข) ๑๕	—	๑๕	๑๐๘	๑๐๘	๕๐
นิเทศศาสตร์	๓	—	—	๒๔	๒๗ (๖) ๑, ๑๕๕	—	๑๓๘	—	๑๓๘	๔๔๘	(๖) ๔๔๘	๔๔๘
รัฐศาสตร์	—	—	—	๘	๗๕	—	—	—	—	—	—	—
โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม	—	—	—	—	(๖) ๓๑	—	(๖) ๑๘	—	—	—	—	—
โรงเรียนพยาบาลและสหเวชศาสตร์	—	—	—	—	(๖) ๔	—	(๖) ๓	—	—	—	—	—
รวม	๑๐	๒	๒	๘๔	๑, ๖๑๓	๑๓๓ ๑, ๗๕๖	๒๐๘	๒๘	๒๓๗	๔๘๖	๔๕๑	๖๑๐

(ก) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒ ปี เรียนต่อปริญญา ๖ คน (ข) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒ ปี เรียนต่อปริญญา ๒ คน (ค) นอนตามโรงเรียน ๓ (ง) ไม่เรียนปริญญาตรี (จ) รวมทั้งหมดนักเรียนที่ไม่ได้เรียนมัธยมศึกษาของกระทรวงมหาดไทย (ฉ) แผนกศึกษาศาสตร์ (ช) แผนกวิทยาศาสตร์ (ซ) จำนวนนักศึกษาอาจารย์สอนอยู่ในคณะศึกษาศาสตร์

รอกกีเฟลเดอร์มูลนิธิ

การร่วมมือนักรอกกีเฟลเดอร์มูลนิธิ ในส่วนแผนการก่อสร้างสถานที่ในคณะ แพทย์ ศาสตร์ มูลนิธิได้ ออกเงินร่วมมือนอกสร้างด้วย ๓๐๐,๐๐๐ บาท และในเงินจำนวนนี้ ได้สร้างหออนนิกเรียนนางพยาบาลเป็นตึก ๓ ชั้น ชั้น ๑ หลัง กึ่งที่โคเปิดใช้ราชการแล้ว ตั้งแต่ศกก่อนนั้น ในศกนี้ก็ได้สร้างตึก ๒ ชั้น ขนาดกว้าง ๑๕.๕๐ เมตร ยาว ๕๘.๒๒ เมตร เป็นราคา ๘๐,๘๕๐ บาทจนอีกหลังหนึ่ง สำหรับใช้เป็นสถานที่สอนการปฏิบัติการทางพยาธิ วิทยา และการชันสูตร การก่อสร้างตึกหลังนี้จะแล้วเสร็จเปิดใช้การได้ในเร็ว ๆ นี้ ส่วนเงินที่เหลือจากการก่อสร้างตึก ๒ หลังนี้มีจำนวน ๗๗,๕๖๕ บาทเศษ มูลนิธิก็ได้ ยกให้เป็นเงินสำหรับซื้อเครื่องใช้ ในการสอนและ เครื่องประกอบตึกจนสิ้นเชิง

ส่วนการร่วมมือนักรอกกีเฟลเดอร์มูลนิธิสำหรับกิจการแผนกอื่น ๆ นั้น ได้มีผู้ที่ได้รับทุนเรียนของมูลนิธิ ไปศึกษาวิชาต่าง ประเทศกลับเข้ามารับราชการอยู่ แผนกต่าง ๆ ในศกนี้ รวมทั้งสิ้น ๕ คน กับมูลนิธิได้รับช่วงให้ทุนแก่นักเรียนไทย ที่ได้รับทุนเล่าเรียนของรัฐบาล ศึกษาวิชาแพทย์ สำเร็จแล้ว ให้คงไปศึกษาวิชาเพิ่มเติม เพื่อพอกพูนความรู้ให้ยิ่งขึ้นในประเทศสหพันธรัฐอเมริกาอีกคนหนึ่ง กับในส่วนการร่วมมือนอกแผนกโรงเรียนพยาบาลและ ผดุงครรภ์ มูลนิธิได้ร่วมมือนอกเงินจ้างนางพยาบาลชาวต่างประเทศ เข้ามารับหน้าที่อาจารย์ สึกกรรมเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง

ทุน

บรรดาทุนเรียนต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ที่มีออกทุนนั้นได้คิดแผนกต่าง ๆ อยู่แล้ว ใน บค

ก. ทุนมหาวิทยาลัย ออกทุนเพาะครู ประกาศนียบัตรมัธยมให้ แก่กระทรวงธรรมการ เงินออกทุนอยู่คนหนึ่งละ ๓๓๕ บาท เวลานี้ได้ ออกทุนอยู่ สำหรับครู แผนกวิทยาศาสตร์ ๑๒ คน และแผนกอักษรศาสตร์ ๑๕ คน รวม ๒๗ คน จ่ายในเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย สิ้นไปในศกนี้ ๘,๕๐๐ บาทเศษ

ข. ทุนวิทยาศาสตร์ แห่งแพทย์ ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ มีจำนวนเงินทุน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เวลานี้ได้เกิดผลประโยชน์ส่งนักเรียนไปศึกษา วิชาอยู่ต่างประเทศ ๕ คน สิ้นเงินในศกนี้ ๒๖,๐๐๐ บาทเศษ

ก. ทนพระวิมาดาเธอ ฯ ของพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ มเหสีในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี มีทุนรวมอยู่
ยี่สิบ ๕,๐๐๐ บาทเศษ สำหรับประจักษ์การเรียงความเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในสมัย
รัชกาลของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๕ ในศักราชได้มีผู้ทักแต่งเรื่อง พระบาทสมเด็จพระ
พุทธเจ้าหลวงได้ทรงบำรุงการปกครองหัวเมืองอย่างไรบ้าง ได้รับรางวัลเงิน ๑๐๐ บาท
ไปคนหนึ่ง

ง. ทนจำเริญพงศ์ ของคณะข้าราชการกรมรถไฟหลวง ได้พร้อมใจกันบริจาคเงิน
ไว้เป็นทุน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่พระยาจำเริญพงศ์บริพัตร สำหรับอุทิศทุนผู้ที่เข้า
เรียนวิชาวิศวกรรมศาสตร์ และสอบไล่คะแนนเยี่ยมเป็นที่ ๑ ในการคัดเลือก ศักดิ์นี้มีผู้
ได้รับทุนนั้นอุทิศทุนอยู่รวม ๓ คน เป็นจำนวนเงิน ๑๐๕ บาท

จ. ทนสวัสดิการ ของพระยาภิรมย์ภักดี กรมหลวง สำหรับอุทิศทุนกลยัต ๓ ประเภท คือ
(๑) อุทิศทุนผู้ทอดคัศชิตสนให้เข้าเรียนวิชาแพทย์ (๒) เกอกุลนักรเรียนที่เข้าศึกษา
วิชาแพทย์ อยู่ในมหาวิทยาลัยแล้ว หากเกิดการขาดแคลนคนในระหว่างเวลาเล่าเรียน และ
(๓) อุทิศทุนสำหรับให้เป็นทุนเพื่อทำการค้นคว้าในวิชาแพทย์ต่อไป ในศักราชได้บำรุง
นักเรียนประเภทที่ ๑ หนึ่งคน เป็นเงิน ๕๐๐ บาท และนักเรียนประเภทที่ ๒ หนึ่งคน เป็น
เงิน ๑,๒๐๐ บาท รวมเงินที่บำรุงอยู่ในศักราชทั้งสิ้น ๑,๗๐๐ บาท

ฉ. ทนหลวงวรฤทธิสุนทวงศ์ ของหม่อมหลวงวรฤทธิสุนทวงศ์ ผู้เป็นภริยา ได้บริจาค
เงิน ๑,๐๐๐ บาท ตั้งขึ้นไว้เป็นทุน สำหรับอุทิศทุนแก่ผู้ที่เข้าศึกษาวิชาแพทย์ และสอบ
ไล่คะแนนเยี่ยมเป็นที่ ๑ หนึ่งคน ในศักราชได้มีผู้รับทุนนั้นคนหนึ่ง เป็นเงิน ๓๐ บาท

ช. ทนประสารบรรณศิริ ของพระยาอเทวนเทพโกสินทร์ สำหรับอุทิศทุนนิสิตที่ศึกษา
วิชาแพทย์ และสอบไล่คะแนนเยี่ยมในชั้นปีที่ ๒ ให้เล่าเรียนต่อไปจนจบหลักสูตร ในศักราช
นี้มีผู้ได้รับทุนนั้นเล่าเรียนอยู่ในชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๔ ชั้นละ ๑ คน เป็นเงินคนละ ๓๐๐
บาท รวม ๖๐๐ บาท ก็ได้ให้เป็นรางวัลแก่ผู้ที่ไล่คะแนนเยี่ยมในการศึกษาวิชาแพทย์
ตลอดเวลาเรียน ๔ ปี อีก ๕๐ บาทด้วย

ซ. ทนพระมฤตก ฯ ของสมเด็จพระเจ้าพญาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ มี
จำนวนทุนที่ได้ทรงเสด็จพระประสงค์ไว้ ๕๐๐,๐๐๐ บาท สำหรับบำรุงการแพทย์ การพยาบาล
และการศึกษา และรับสั่งไว้ให้ผู้รับพระมฤตกของพระองค์นำส่งให้ครบเต็มจำนวนภายใน
ใน ๒๕ ปี แต่มหาวิทยาลัยได้รับเงินไว้แล้วในยี่สิบ ๑๐๐,๐๐๐ บาท เวลานั้นยังไม่ได้
ตั้งคนให้ทุน

ณ. ทน อุตฺตเคช ของผู้ที่เคยศึกษาวิชา ณ ต่าง ประเทศ และได้เคย รับ พระ กรุณา จาก
สมเด็จพระเจ้าพญาเฮฮ เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ ได้ร่วมใจกันบริจาคตั้งไว้ เป็นทุน
สำหรับอุทิศทุนนกุลบุตรผู้ อุตฺตคฺคให้ ได้เข้าสำนัก อยู่ หอศิริราช เพื่อประโยชน์ในการ ศึกษา
แพทย์ ศาสตร มี อุตฺตราอุทฺตทุนคนหนึ่ง เป็น เงิน ๒๕๐ บาท แต่เวลานี้ยังไม่มีผู้ สมควร
จะได้รับอุทฺตทุน จากทุนรายนี้

อนึ่ง ในสภานี้ ได้มีผู้ศรัทธาบริจาคทรัพย์ เป็น ทุนอุทฺตทุนเพิ่ม ขึ้น อีก ๒ ราย คือ

๑. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ได้ประทานเงิน สำหรับ ส่ง ข้าราชการ
ไปศึกษาวิชาเพิ่มเติมต่าง ประเทศ ๑ คน

๒. นางกลักกลางสมร (ฉลวย หงส์ไกร) ให้เงิน ๖,๐๐๐ บาท ตั้งไว้ เป็นทุนบำรุง
การค้นคว้าวิชาแห่งแพทย์ อีก ๑ ราย เวลานี้ยังไม่มีผู้ สมควร จะได้รับรางวัลจากเงิน
ทุนรายนี้

เงินบำรุง

ผู้ที่บริจาคเงิน และ ทรัพย์ สิ่ง ของ ต่าง ๆ บำรุงมหาวิทยาลัยในสภานี้ นั้นก็มี อยู่ เป็น อัน
มาก มีรายใหญ่ที่ควร ระยึกขานกล่าวในที่นี้ คือ

๑. เงินบำรุงโรงเรียนพยาบาลและแมตกรรม ซึ่งสมเด็จพระศรีสวรินทราฯ บรมราชินี
มารถ พระบรมราชชนนี พระพันปีหลวง พระราชทานไว้ก่อนละ ๑,๐๐๐ บาท ในสภานี้ก็ได้
รับพระราชทาน อยู่ ตามปกติตลอดมาจนบัดนี้

๒. สมเด็จพระศรีสวรินทรา บรมราชเทวี พระพันวัสสามาตุจฉาเจ้า ซึ่งได้พระราชทาน
อุทฺตทุนโรงพยาบาลศิริราช ปีละ ๒,๐๐๐ บาท ในสภานี้ก็ได้รับพระราชทาน อยู่ ตามปกติ

๓. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า ประทานเงินบำรุงโรงพยาบาลศิริราชและแพทย์ ผู้รักษา
พระโรคของพระองค์ท่าน เป็นจำนวนเงิน ๘๐๐ บาท

๔. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ได้ประทานเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท บำรุง
โรงพยาบาลศิริราช เนื่องในการบำเพ็ญพระกุศลในวันทเวียนมาบรรจบครบรอบ ๒๕ ปี เมื่อ
เดือนมีนาคม พ.ศ. ก่อน

๕. หม่อมสัจจวาลย์ มหิดล ณอยุธยา ให้เงินสำหรับซื้ออาหารพิเศษให้แก่เด็กที่มา
ศึกษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลศิริราชเป็นเงิน ๒๕๐ บาท

๖. รอคกีเฟลเลอร์ มูลนิธิ ให้หนังสือที่เกี่ยวกับการแพทย์ แก่ คณะ แพทย์ ศาสตร เป็น
จำนวน ๑๑๕ เล่ม เป็นราคาประมาณ ๓,๕๐๐ บาท

